

RETT på SAK

Aktualitetsmagasin for domstolene nr. 4 2017

PORTRETET

Eli Husjord

S. 19–21

LEDER

HØY TILTRO, MEN IKKE I MÅL

Den norske befolkningen uttrykker at de har høy tillit til domstolene. I dette nummeret av Rett på sak presenteres årets tiltroundersøkelse til dommere.

Den viser at nesten ni av ti har tiltro og nesten fire av ti har svært stor tiltro til domstolene.

Det er ingen omfattende undersøkelse. Rundt tusen personer svarer på den og de fleste av dem har ikke vært i en domstol i løpet av året som gått. Den store verdien med undersøkelsen er at den er gjennomført på omtrent samme måte i over 20 år.

Undersøkelsen viser at tiltroen er betydelig høyere enn i nesten noe annet land i Europa. År etter år. Det er fantastisk artig for alle som jobber i og med domstolene. Men ikke bare det.

Selv for de som ikke er involvert i rettssaker er det viktig at det finnes en tiltro til domstolene. Man skal vite at hvis man blir utsatt eller tiltalt for noe straffbart så finnes det upartiske domstoler der saken vil bli prøvd.

For næringslivet er det en konkurransefordel å vite at det finnes velfungerende domstoler som innen ikke alt for lang tid kan avgjøre en tvist. Det gjelder selvsagt for alle andre også. Uansett om vi noen gang kommer til å bruke en domstol er det avgjørende at vi vet at de finnes og fungerer.

Den viktigste grunnen til den høye tiltroen er gode avgjørelser som blir akseptert. Men også økt åpenhet og service er viktig for tilliten. Likevel er det ingen grunn til å slå seg til ro. Tilliten kan rives ned raskt. Hvis mange mener at en mye omtalt rettsavgjørelse er ubegripelig kan det sette i gang en bølge av mistillit. 22.7-saken, Hemsedal-saken, og Jensen-saken hadde alle potensiale til noe slikt. Uavhengig av utfall. Samtidig kan ikke dommerne se til hvordan dommen blir tatt imot når de fatter sin avgjørelse. Det ville også gått ut over tiltroen til uavhengige domstoler.

Ivar Arnstad

RETT på SAK

14. årgang

Gis ut fire ganger i året av Domstoladministrasjonen. Distribueres til samtlige ansatte i Norges Høyesterett, lagmannsretter, tingretter, jordskifteretter og Domstoladministrasjonen, samt til forvaltningen og politiske organer.

Rett på Sak er et bransjemagasin for domstolene som skal:

- Sette dagsorden i domstolfaglige spørsmål
- Bidra til faglig utvikling for alle ansatte i domstolene
- Være identitetsbyggende for de som arbeider i og med domstolene

Redaksjonen tar gjerne imot tips, innlegg og andre bidrag.

Kontaktinformasjon:

E-post: redaksjonen@domstol.no
Telefon: 73 56 70 00

Ansvarlig redaktør:

Ivar Arnstad
iwar.arnstad@domstol.no

Redaksjonsmedlemmer:

Rune Eian
rune.eian@domstol.no
Tage Borøchstein
tage.borochstein@domstol.no
Åste R. Ruud
aaste.ruud@domstol.no

Layout:

concordedesign.no

Trykk:

Skipnes

Manusstopp neste nummer: 1. mars 2018

Forsidebilde og portrett:

Rune Eian, DA

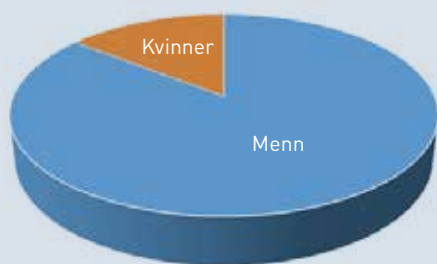
STATISTIKK

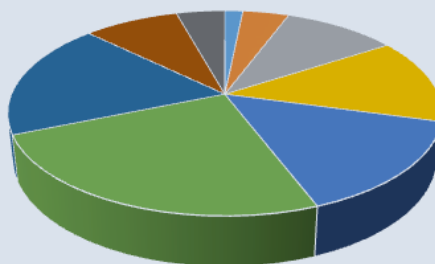
Menn er sterkt overrepresentert blant de som ble siktet i 2016. Kun 14,5 prosent var kvinner. Først og fremst er det unge menn som ble siktet i 2016.

Kilde SSB

Siktelsler mot personer 2016, fordelt per kjønn

Siktelsler mot personer 2016, etter aldersgrupper

■ 5-14 år	■ 15-17 år	■ 18-20 år
■ 21-24 år	■ 25-29 år	■ 30-39 år
■ 40-49 år	■ 50-59 år	■ Over 60 år

LOVISA I HØYESTERETT

SAKSGANGEN I GJELDS- OG TVANGSSAKER

SEMINAR OM FORSTÅELSESVANSKER

FRÅ STUDENT TIL JORDSKIFTEDOMMAR

LEAN

INNHOOLD

4	Rekordhøy tiltro til domstolene – igjen
6	KLART SPRÅK TIL BRUKERE AV DOMSTOLENE
7	LOVISA
	– Ser fram til å få Lovisa i Høyesterett
8–9	Vil effektivisere saksgangen i gjelds- og tvangssaker
10	Digitale rettssaker i Danmark
12	TEKNOLOGI
	Ny og sikker teknologi sparer tid og penger.
13	Hvordan møte mennesker med forståelsesvansker?
14	ALVORLIGE SIKKERHETSHENDELSER:
	Domstolansatte bør få erstatning
16	LEAN
	– Det ble en øyeåpner!
19	PORTRETTET
	Eli Husjord
22	TRÅANTE 2017
	Samerettens betydning for domstolene
27	Kamera går: Aber Bergen
28	Populært informasjonstilbud om vigslar for kommunane
29	FREDRIKSTAD TINGRETT
	Takk for besøket – vi lærer noe nytt hver gang
30	KRONIKK
	Etiske utfordringer ved digitalisering av domstolene
31	Rettens dag i Sør-Trøndelag
32	Frå student til jordskiftedommar på eit par-tre dagar
34	ERFARINGSSEMINAR
	Ny rettsmiddelordning for jordskifte
35	PÅ DEN SIKRE SIDEN
	Digital sikkerhetskultur
36	Med lov skal landet...
38	DIREKTØRENS SPALTE
39	Nytt om navn
40	Til ettertanke

Rekordhøy tiltro til domstolene – igjen

Innbyggernes tillit til norske domstoler er høyere enn noen gang. Ni av ti har svært eller ganske stor tiltro til domstolene. Det viser den årlige tiltroundersøkelsen. – Åpenhet og avgjørelser av god kvalitet innen rimelig tid er viktige årsaker, sier høyesterettsjustitiarius Toril M. Øie.

Av Iwar Arnstad

I følge undersøkelsen er det generelt høy tiltro til sentrale samfunnsinstitusjoner i Norge. Domstolene kommer også i 2017 ut helt på topp.

38 prosent svarer at de har svært stor tiltro til domstolene, høyere enn noen gang siden undersøkelsen startet i 1996. Det er også tre prosent flere enn i 2016. Ser man resultatet i femårsintervaller før den tid så er det seks prosent flere enn i 2011, 19 prosent flere enn i 2006 og 28 prosent flere enn i 2001 som oppgir at de har svært stor tiltro til domstolene.

Andelen som svarer at de har ganske stor tiltro til domstolene er 51 prosent. Til sammen svarer altså 89 prosent at de har tiltro til domstolene. Det er også det høyeste tallen noensinne og hele ti prosent høyere enn for ti år siden.

Størst tiltro blant menn

I følge undersøkelsen er domstolenes omdømme aller sterkest i aldersgruppene mellom 25 og 59 år. Svakest er det blant de over 60 år. Tallene viser også at menn har større tiltro til domstolene enn kvinner. 44 prosent av mennene svarer at de har svært stor tiltro til domstolene mot 32 prosent av kvinnene.

Det er ingen store geografiske forskjeller,

men domstolenes stilling er sterkest i Oslo-området. De fra husstander med høy inntekt og høy utdanning har også størst tiltro til domstolene.

Ut fra politisk sympati så er det i tråd med tidligere år kun Fremskrittspartiets velgere som skiller seg ut. De har markant lavere tiltro til domstolene da 27 prosent svarer at de har lav eller ingen tiltro, mot ni prosent for den samlede befolkningen.

Generelt høyere tiltro

Tiltroen til samfunnsinstitusjonene er generelt høy i Norge. Undersøkelsen omfatter foruten domstolene også Stortinget, regjeringen og politiet. 83 prosent oppgir at de har tiltro til Stortinget, 73 til regjeringen og 87 til politiet. Det er en økning for alle. For politiet er det ekstra gledelig at 33 prosent nå oppgir at de har svært stor tiltro til dem. Det er en økning på 13 prosent sammenlignet med i 2016.

Høy tillit har en egenverdi

Høyesterettsjustitiarius Toril M. Øie ser det som meget positivt at domstolene også i år ligger helt på topp i tiltroundersøkelsen, og at tilliten er høyere enn noen gang.

– Domstolene treffer avgjørelser som er viktige for enkeltpersoner, foretak og samfun-

net. De skal sikre og fremme rettsikkerheten og verne om rettssamfunnet. Da har det en egenverdi at domstolene har høy tillit i samfunnet. Uten tilstrekkelig tillit vil det dessuten kunne by på utfordringer å løse disse viktige oppgavene på en god måte.

God avgjørelser

Øie peker på at den kontinuerlige oppgangen i tillit de siste 15 årene nok er sammensatt:

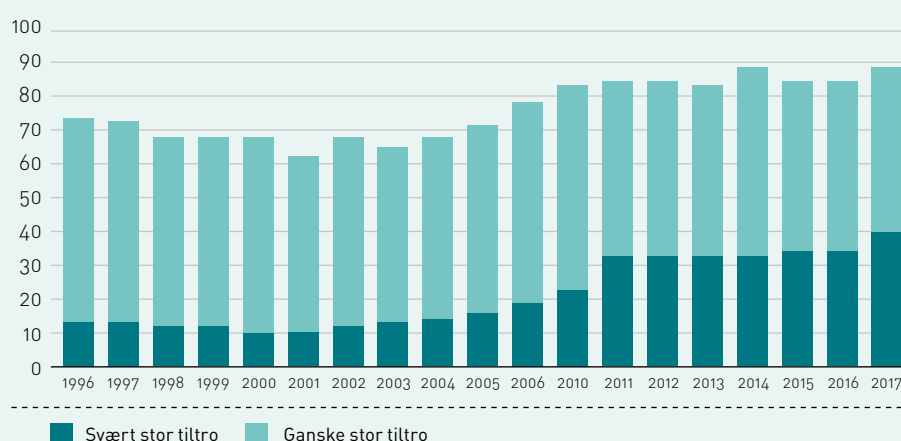
– Viktige elementer er at norske domstoler gjennomgående avsier avgjørelser av god kvalitet innen rimelig tid etter betryggende saksbehandling. Det er også sentralt at dommere opptrer tillitvekkende, og at domstolene er – og oppfattes som – åpne overfor allmennheten. Dette bygger tillit – år for år.

– Domstolene bør fortsette sitt gode arbeid, men være åpne for endringer der det er nødvendig for å ivareta oppgavene på en betryggende og hensiktsmessig måte.

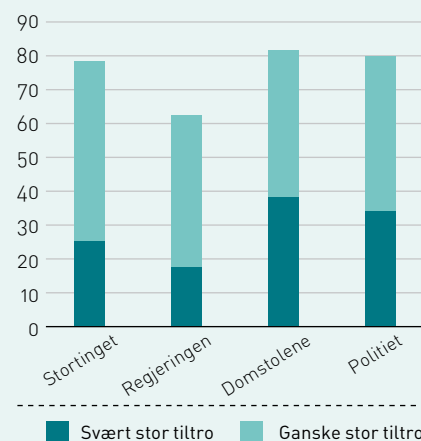
Fotnote:

Undersøkelsen ble gjennomført av IPSOS i uke 47 i november blant et representativt utvalg av befolkningen i Norge over 15 år. I årene 2007–2009 ble undersøkelsen ikke gjennomført.

Tiltro til domstolene 1996–2017

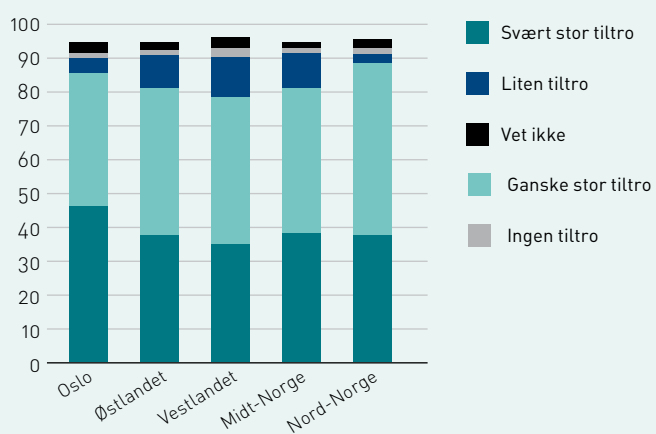
Tiltro til utvalgte institusjoner 2017

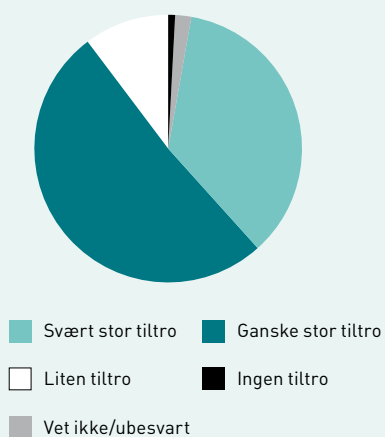

Uten tilstrekkelig tillit vil det kunne by på utfordringer å løse domstolenes viktige oppgaver på en god måte, sier Toril M. Øie

Tiltro til domstolene 2016 fordelt per region

Tiltro til domstolene 2017

Klart språk til brukere av domstolene

– Behovet for å modernisere språket i domstolenes maler er absolutt til stede. Dette sier saksbehandler Anne-Signe Schriwer i Eidsivating lagmannsrett. Hun var en av deltakerne som deltok i klarspråkarbeid i Eidsivating lagmannsrett og Hedmarken tingrett i høst. Gjennom tre skriveverksteder jobbet de med forbedringer av språket i et utvalg maler for domstolenes brukere.

Av Åste R. Ruud

I skriveverkstedene jobbet deltakere seg gjennom språket i brev og veiledninger. To språkkonsulenter hadde på forhånd jobbet med tekstene, og forslagene deres ble nøye gjennomgått og diskutert av dommere, saksbehandlere og dommerfullmektig.

Og resultatet? Om ikke lenge mottar domstolenes brukere flere brev, og samtlige veiledninger, i et klarere og tydeligere språk.

Om arbeidet i skriveverkstedene

– Jeg synes det har vært både interessant og nyttig å være med på skriveverksted, sier Anne-Signe Schriwer.

– Behovet for å modernisere språket i domstolenes maler er absolutt til stede. Utfordringen har vært å sørge for at viktig informasjon ikke går tapt i forenklingsprosessen. I den sammenhengen var det viktig at også dommere var med på prosessen.

Saksbehandler Mona Kristiansen deltok fra Hedmarken tingrett.

– Vi bruker mange faguttrykk som mottakerne ikke er vant med å lese. Dette skjønte vi også spesielt godt når vi jobbet med tekstene. Som saksbehandlere sender vi ofte ønsker som endringer i malene vi bruker, men det er mer sjeldent vi ser på hele ordlyden. Derfor var gjennomgangen også spesielt nyttig, opplever Kristiansen.

Prioriterte selvprosederende parter

– Kriteriene vi valgte for dette klarspråkarbeidet var at vi skulle jobbe med brev og veiledninger som rettet seg mot selvprosederende parter. Dette er parter som ikke har advokat, og som ikke kjenner det juridiske språket, forteller de to saksbehandlerne.

– Videre så vi på maler som var felles for tingrett og lagmannsrett.

Involverte domstolmedarbeidere

Deltakerne på skriveverkstedene representerte to domstoler. Malene er felles for domstolene og flere medarbeidere skulle få mulighet til å engasjere seg i dette språkprosjektet.

Informasjon om prosjektet, og en egen meldekanal på intranettet, sørget for at

Diskusjon rundt bordet i ett av de tre skriveverkstedene. Fra venstre: tingrettsdommer Stefan Jørstad, Lovisa fagansvarlig Therese Lie, saksbehandler Mona Kristiansen og dommerfullmektig Andreas Lien Sandberg. Nærmest fra venstre: Språkkonsulentene Vidar Lynghammar og Margrete Kilde Nes, lagdommer Kjersti Lund, administrasjonssjef Marie Christensen og saksbehandler Anne-Signe Schriwer.

språkprosjektet fikk flere forslag til språklige endringer. Enkelte domstoler, deriblant lagmannsrettene, ble også kontaktet direkte.

– Da vi skulle velge hvilke maler som kunne være aktuelle for språkvask, ville vi gi de andre lagmannsrettene mulighet til å påvirke valget, forteller Schriwer.

– Superbrukerne i lagmannsrettene har et godt samarbeid, og har i lang tid hatt årlige møter hvor vi utveksler erfaringer og synspunkter. Derfor fikk alle superbrukerne mulighet til å melde inn maler med forbedringspotensiale.

Om å skrive så parter forstår

– Språket er et viktig verktøy for en dommer. Vi skal treffe avgjørelser, og i første rekke er det kanskje selve resultatet brukerne av en domstol bryr seg om; seier eller tap. Dette sier lagdommer Kjersti Lund i Eidsivating lagmannsrett. – Men jeg er ganske sikker på at også måten vi formidler avgjørelsen på har en stor, om enn mer indirekte betydning. Sånn sett skriver vi kanskje for den tapende part, for at han eller hun skal forstå hvorfor vedkommende ikke vant frem med sine argumenter. Da er det avgjørende å bruke et språk som er lett å forstå, sier Lund.

– Når det gjelder selvprosederende parter er dette kanskje enda viktigere, fordi de ikke har noen advokat som kan forklare dersom

noe er uklart. Når det gjelder malene vi har jobbet med, som i større grad gjelder praktisk informasjon, er de ledd i den samlede informasjonen som gis fra domstolen. Den er det selvsagt viktig at brukerne av domstolen forstår, slik at de vet hvordan de skal forholde seg til for eksempel frister.

Presisjonsnivå er viktig

– Å jobbe med klart språk i juridiske tekster kan være utfordrende fordi presisjonsnivået er sentralt. Tekstene kan ikke være omtrentlige for å tilfredsstille behovet for forståelig språk. Noen juridiske begreper er vanskelig å formulere tilstrekkelig presist med ord som er mer kjent fra dagligtalen, sier Lund. – Dette arbeidet har derfor også vært utfordrende.

Økonomisk støtte til prosjektet

Klarspråkprosjektet og høstens skriveverksted ble gjennomført med støtte fra Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI). Midlene hadde DIFI satt av til klart språk i juridiske tekster, og DAs søknad gjaldt klart språk i malene i domstolenes saksbehandlingsverktøy Lovisa. Støtten skulle gå til å dekke eksterne språkkonsulenter. NTB Arkitektst ble valgt og tre skriveverksteder ble gjennomført.

– Ser fram til å få Lovisa i Høyesterett

Digitalisering, kvalitet og effektivitet. Det er stikkordene for hva Høyesterett ser fram til å få på plass, med domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa. Overgangen skjer etter planen 1. mars 2018.

Av Rune Eian

Høyesteretts saksbehandlingssystem.

Høyrett blir i 2018 erstattet med Lovisa, som de andre rettsinstansene allerede bruker.

– Det er helt nødvendig, forklarer Øistein Aamodt. Han er utredningsleder for Høyesterett.

– Hvis vi skulle beholde Høyrett, måtte vi gjort om på hele programmet. Det hadde kostet mye tid og penger. Ved å ta i bruk Lovisa får vi et mer robust system med en rekke nye funksjoner. Samlet sett vil det gjøre oss både mer effektive og øke kvaliteten.

Han nevner et par store fordeler til. – En viktig ny funksjon er adgangen til å gjenbruke saksopplysninger som er innregistrert av ting- og lagmannsrettene. Lovisa vil også gjøre Høyesterett i stand til å delta for fullt i prosjektet «Digitale domstoler».

– Mer tilpasset hverdagen som kommer

Michael Lindstrøm som er utreder og Lisa-Beth Pettersen som er saksbehandler,

har vært fagressurser fra Høyesterett i dette prosjektet. De har hatt som oppgave å beskrive Høyesteretts behov knyttet til det nye saksbehandlingssystemet.

De har samarbeidet tett med fagressurser fra lagmannsrettene, Liv Damvall og Linda Johannessen. Damvall og Johannessen er gjennom sitt mangeårige arbeid med Lovisa, godt kjent med funksjonaliteten for ankesdomstolen, som Høyesterett nå skal få.

– Lovisa er mer tilpasset den nye elektroniske hverdagen som kommer med digitale domstoler. Selv om det i starten kan føles unødvendig å bruke både papir og Lovisa, vil det bli papirløse saker i Høyesterett. Da er det lurt å bruke et system der man kan få gjort alle oppgavene, mens papiret gradvis forsvinner, sier Lindstrøm.

– Selv om noen kanskje opplever at man må trykke på flere taster i forhold til Høyrett, blir man fort vant til det. Det fins også flere hurtigtaster som en lærer seg fort. At det er

noen flere klikk henger sammen med at vi kan gjøre langt mer med Lovisa. Det har blitt utviklet flere nye funksjoner, som blant annet et verktøy for tildeling av saker til dommere i ankeutvalget. Kommunikasjonen med advokatene igjennom Aktørportalen, vil også gjøre Høyesterett mer effektiv, legger Pettersen til.

– Må gjøre noen tilpasninger etter hvert

Samtidig vil Aamodt forberede alle på at det er ressurskrevende å innføre et nytt saksbehandlingssystem. Det kan derfor være noen «barnesykdommer» i startfasen.

– Vi har gjort endringer for å tilpasse systemet til Høyesteretts bruk og må sikkert gjøre noen til etter hvert. Vi må også se på arbeidsmåtene våre for å unngå unødig klikking. Men det er en klar fordel at det er et eksisterende system vi skal bruke. I Høyesterett ser vi virkelig fram til å komme over på Lovisa, avslutter utredningslederen.

Snart vil Lovisa gjøre Høyesterett mer elektronisk.

Foto: DA

Vil effektivisere saksgangen i gjelds- og tvangssaker

Ved å jobbe mer digitalt, kan domstolene spare en god del tid og penger i kommunikasjonen mellom tingrettene og namsmannen.

Av Rune Eian

TV-programmer som Luksusfellen illustrerer at det er mange som sliter med gjeld. Dette merkes også på saksmengden i tingrettene og hos namsmannen, som tilhører politiet. Et problem er at tingrettene ikke kommuniserer elektronisk med namsmannen. Det betyr mange timer til skanning av papirdokumenter, for eksempel.

15 millioner kan spares

– Saksbehandlingssystemet Lovisa kan ikke kommunisere med politiets fagsystem for sivile gjøremål SIAN. Det betyr at saksbehandlere må manuelt printe ut, kopiere og skanne inn

“ Lovisa kan ikke kommunisere med politiets fagsystem for sivile gjøremål SIAN. Det betyr at saksbehandlere må manuelt printe ut, kopiere og skanne inn store mengder dokumenter. ” Ine Evensen

store mengder dokumenter. Særlig hvis det er mange involverte parter. Man bruker også mye tid og penger på postgang, forteller Ine Evensen, som er saksbehandler for rapporten.

Et forprosjekt mellom Politidirektoratet, DA, og Statens innkrevingssentral (SI) fra 2015, så på all kommunikasjon mellom tingretten og namsmannen. Det inkluderer flere typer saker enn gjelds- og tvangssaker, men viser at man kunne ha spart inn ca. 15 årsverk og 2.386.506,-.

Besparelsene kan også være høyere. At sakene kan gå frem og tilbake mellom etatene og medføre økt bruk av tid og penger, er

Ine Evensen har hatt ansvaret for å forberede saken til styremøtet i DA.

Foto: Rune Eian, DA

ikke med i denne beregningen. Det er heller ikke:

- portoutgifter for sending av dokumenter til SI for skanning
- hvor lang tid det tar å skanne dokumentene som kan være alt fra 30-150 sider lange
- tidsbruk i forbindelse med anke og annen ikke fastlagt/tilfeldig kommunikasjon mellom namsmannen og tingretten

Antall saker pr. år bygger på reelle tall fra 2013.

Flere muligheter for å kutte ned behandlingstiden

- Derfor anbefaler arbeidsgruppa at det etableres en digital løsning mellom Lovisa og politiets system SIAN. Alternativt kan Aktørportalen, der domstoler og advokater allerede kommuniserer i dag, utvides til å omfatte tvangs- og gjeldssakene. Det er foreslått å endre lovverket slik at man kan meddele i stedet for å forkynne, i enkelte tilfeller. Dette vil være tidsbesparende fordi dagens regelverk ikke hindrer elektronisk oversendelse av meddelelser. Ellers har rapporten pekt på muligheter for en mellomløsning, før en lovendring er på plass. Det kan være at man samtykker til å få dommen forkynt elektronisk via Bank-ID, e-post, SMS eller andre måter, forklarer Evensen.

- Andre forslag er at saksbehandlere kan få beslutningsmyndighet i enkelte tilfeller. Det vil si at de kan ta over oppgaver for dommerne og på den måten frigjøre tid for domstolene. Det er flere forslag i hvordan dette kan løses. Noen forslag vil kreve lov- og forskriftsendring, mens andre ikke gjør det, fortsetter hun.

Rapporten anbefaler videre at namsmannen får kompetanse til å gjøre noen av gjeldsoppgavene som domstolene gjør i dag. På grunn av en omfattende politireform, foreslår den ikke en større omlegging av arbeidsoppgaver.

- Ved at namsmannen skal få kompetanse

til å åpne gjeldsforhandling i alle saker og til å stadfeste forslag til tvungen gjeldsordning, kan dette spare tid for domstolene, sier Evensen.

Ulik praksis hos tingrettene

Rapporten viser til at noen tingretter sender begjæringer om endring og omgjøring til namsmannen for bistand og utarbeidelse av endringsforslag, men ikke alle. Det er også uklarheter i forhold til fristberegning og i hvilke tilfeller det kan begjæres endring.

- Utvalget har derfor foreslått å endre reglene om endring og omgjøring, slik at det skal bli en mer ensartet praktisering av reglene. Det er også foreslått en opprydding i gjeldsordningsloven kapital 6, for å gjøre regelverket mer brukervennlig, oppsummerer saksbehandleren.

Ser ikke til Sverige for omorganisering

Arbeidsgruppa så på hvordan man kunne ha organisert det hvis tvangs- og gjeldssaker hadde blitt lagt til tingretten for første gang. De har ikke tatt stilling til om det lønner seg å ha færre og større domstoler, siden dette henger sammen med organiseringen av tingretten som helhet og er utenfor deres mandat. Siden politireformen vil kunne endre rollen til namsmannen, ville dette også ha påvirket en slik organisering.

I rapporten står det at de så på organiseringen i Sverige, hvor tingretten fungerer som en ren klageinstans. Det er imidlertid flere forskjeller på landene som gjør at gruppen ikke vil gå inn for en slik modell.

- I Sverige har de kronofogden som behandler gjeldssakene. Men kronofogden er sentralisert med få kontor, mens vi har mange namsmenn, slik systemet er i dag. De har også få møter i gjeldssakene, mens i Norge blir den som skylder penger innkalt til rettsmøte som hovedregel, presiserer Evensen.

I desember vil DAs styre ta en avgjørelse ut fra arbeidsutvalget og DAs forslag om hvilke løsninger de vil gå videre med.

FAKTA:

Tvangs- og gjeldssaker

- Tvangs- og gjeldssaker omfatter først og fremst saker hvor tingretten forestår tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdesloven og saker etter gjeldsordningsloven.
- Disse lovene fastsetter særlige regler for behandlingen av tvangs- og gjeldssakene.
- Tvangsfullbyrdelse er rettslig inndragelse av et krav med myndighetenes bistand. Slik inndrivelse kan ende med at saksøker krever tvangssalg av saksøktes eiendeler, for å få dekning for kravet.
- Tvangssalg av fast eiendom er den saks-typen i tvangsfullbyrdesloven som domstolene behandler flest av.
- Gjeldsordning etter gjeldsordningsloven gir personer med alvorlige gjeldsproblemer muligheten til å få orden på økonomien, ved at skyldneren tilbakebetaler så mye som mulig av gjelden innen en gitt periode.
- Typisk for gjeldsordningssakene er at de ofte involverer et stort antall parter. Vanligvis er det rundt 30 fordringshavere, men det er tilfeller der det er opp imot 200 fordringshavere.
- Høsten 2016 nedsatte Domstoladministrasjonen (DA) en arbeidsgruppe for å se nærmere på arbeidsmåten og organiseringen i tvangs- og gjeldssaker i førsteinstansene. Arbeidsgruppen besto av åtte medlemmer, hvorav en fra namsfogden, en fra privat innkassobyrå, to dommere, to saksbehandlere fra tingrettene og to medarbeidere fra DA.
- Rapporten ble klar i sommer og skal behandles av styret i DA i desember. Det betyr at denne saken er skrevet før styret har fått behandlet den. Endringer kan derfor skje i forhold til hva som blir vedtatt av styret

DAs synspunkter på rapporten

- I all hovedsak er DA enig med arbeidsgruppens rapport, med noen unntak
- DA mener at det ikke vil være så aktuelt med mellomløsninger for forkynning, siden det allerede er igangsatt en lovprosess i forhold til elektronisk forkynning i forbindelse med prosjektet «Digitale domstoler».
- Det vil derfor være lite hensiktsmessig å bruke tid og ressurser på å utrede mellomløsninger.
- NB. Siden saken ikke er behandlet hos styret i DA da «Rett på sak» gikk i trykken, er utfallet ikke avgjort i skrivende stund.

Digitale rettssaker: Danskene langt framme

I Danmark blir det obligatorisk å bruke portalløsning i alle tvistesaker. De er også kommet langt når det gjelder velfungerende nettverk og personlig utstyr for alle dommere.

Av Kjetil Gjøn

Under tidligere besøk i Danmark fikk jeg et klart inntrykk av at norske domstoler lå i forkant i forhold til digitale prosesser i sivile saker og i straffesaker. Nå er det tydelig at danskene igjen har tatt forspranget, og vel så det på enkelte områder. Jeg skal gi noen eksempler på dette. Inntrykkene er basert på et besøk i Retten i Roskilde den 24 oktober 2017, der medlemmer i Domstoladministrasjonens delprosjekt «Digitale arbeidsmåter» fikk en innføring i dansk digital tankegang.

Dankort og Digital Post

En forutsetning for flere av tiltakene vi så, ligger et felles system for brukeridentifisering og betaling, betegnet som Dankort, i kombinasjon med et felles system for digital postkasse. Det siste innebærer at borgerne er pliktige til å bruke den digitale postkassen, med mindre en oppfyller et av fritakskriteriene. Nettsiden borger.dk er et godt startsted for den som vil lese mer om dette. Kort sagt har danskene kommet lenger enn oss når det gjelder papirløs kommunikasjonen med stat, kommune og andre offentlige etater, noe som har gjort det lettere for domstolene å utvikle sine papirløse løsninger.

Dansk domstolportal

Danskene går rett på sak ved utrulling av sin domstolportal, i og med at denne gjøres obligatorisk i alle tvistesaker for domstoler hvor løsningen er innført. Det kan etter søknad gjøres unntak for parter som kan dokumentere at en mangler forutsetninger for å bruke portalen eller hvor sakskarakteristika gjør portalbruk uhensiktsmessig. Kriteriene for unntak er strenge. Advokater, offentlige myndigheter og andre som betegnes som profesjonelle aktører, innvilges ikke unntak. Til gjengjeld er portalen pedagogisk godt oppbygd. Ved saksanlegg må saksøker gjennom en rekke obligatoriske valg, som sakskategori og underkategori(er), behov for sakkyndig, ønske om meddommere, og do-

Kjetil Gjøn

kumentasjon av innvilget fri sakførsel med alternativt valg for beregning og betaling av rettsgebyr. Informasjonen om løsningen finner du på nettsiden minretssag.dk.

Personlige dommertablets

Danske domstoler har etter noe prøving og feiling havnet på at hver dommer skal ha sin egen bærbar tablet. Valget har falt på Microsoft Surface Pro eller Surface Book, med operativsystemet Windows 10. Ved

Foto: DA

tingrettene har en valgt Surface Pro, som er den minste utgaven med 12,3" skjerm. Det er lagt vekt på at den lett kan tas med hjem og brukes på reiser. Dokkingløsninger sørger for rask oppkobling mot en eller flere stasjonære skjermer, både i rettsaler og på dommerkontoret. Det var tidligere prøvd ut andre alternativ, særlig iPad, men her ble det for mange utfordringer opp mot saksbehandlingssystem og ved dokumentutveksling ellers. Men nettbrett blir likevel brukt som supplement der dette er hensiktsmessig.

Trådløst

Ved norske domstoler bruker dommerne nødvendigvis mye ventetid under ny innlogging av datamaskinen ved skifte av arbeidssted, noe som er særlig plagsomt under pauser i rettssaker. For danskene er dette et tilbaketrukket problem. Ved Retten i Roskilde fikk vi demonstrert hvor hurtig, og også stabilt, dette kan fungere i et trådløst system. En dommer kan bare løfte med seg sin maskin fra kontoret med alle de dokumenter og forbindelser som er aktive, og deretter sette seg ned på dommerbordet i retten og ha de samme forbindelsene aktive innen få sekunder via det trådløse nettet. For min del så jeg en klar effektiviseringsgevinst (kombinert med en irritasjonsreducerende gevinst) ved danskens løsning. Danskens løsning hadde en del datatekniske forutsetninger som vil bli vurdert nærmere når delprosjektet vil gi sine anbefalinger.

Fjernmøter og fjernavhør

I alle fall når det gjelder straffesaker er mitt inntrykk at videoteknologien benyttes tilnærmet som hos oss til fjernmøter. Som eksempel ble det nevnt fengslingsforlengelser, der siktede forklarer seg fra fengselet via videolink. En forskjell er imidlertid at deltakerne kunne være plassert på opptil 6 ulike steder. Praktisk medfører dette f. eks. at politijuristen kunne gjennomføre møtet fra

“ Danskene går rett på sak ved utrulling av sin domstolportal, i og med at denne gjøres obligatorisk i alle tvistesaker for domstoler hvor løsningen er innført. ”

sitt kontor. Et annet trekk er at vi i større grad gjennomfører fjernavhør som tradisjonelt telefonavhør fremfor videooverføring som danskene bruker mye.

Papirløse rettsmøter

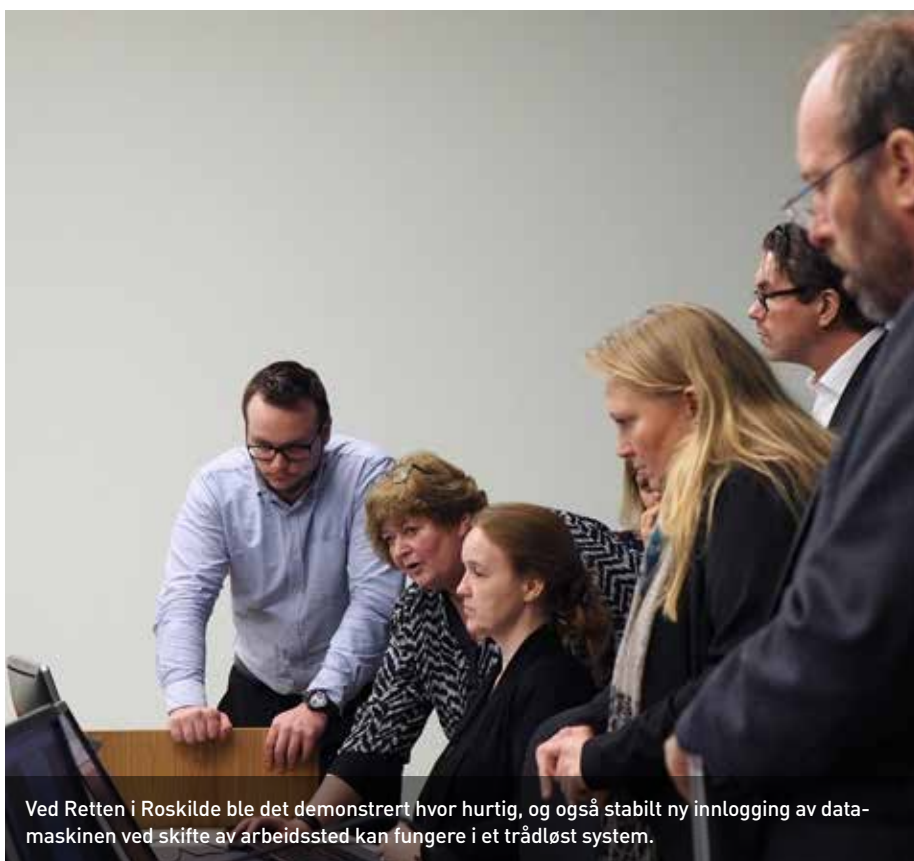
Ved Retten i Roskilde hadde en valgt løsninger for papirløse rettsmøter som er velkjent. Aktørene må sørge for å ha med eget datautstyr, som kobles opp mot projektor, skjerm og/eller lydanlegg via HDMI-plugg eller overgang til denne. Partene står selv for visning av dokumenter, med mulighet for styring fra dommerbordet. Filformatet er PDF slik vi kjenner det. Dokumentkravene til utdrag er også tilsvarende som hos oss, med krav til fortløpende sidepaginering, bokmerker og OCR behandling (tegngjenkjenning). Men bruk av trådløs forbindelse gir ytterligere muligheter sammenlignet med norske rettsaler, som visning av kart og annen informasjon som er søkt opp ved hjelp av smartphone. Mitt inntrykk er at danske dommere har en kreativ innstilling til å bruke mobile trådløse enheter mot Internett for visning under rettsmøter, men at aktørene ellers er tilbakeholdne med å bruke mulighetene. Det siste er velkjent.

Digitale forkynnelser

En av sekvensene i Roskilde handlet om mulighetene for digitale forkynnelser overfor både parter og profesjonelle aktører, det vil si de siste endringene i den danske Rettsplejeloven kapittel 17 som har overskriften «Meddelelser og forkynnelser av meddelelser». Dette regelverket må sees i sammenheng med at det i Danmark er påbudt med digital postkasse for «offentlig post». Kort sagt er det her lovhjemler for omfattende bruk av digitale forkynnelser og andre meldinger, som i detalj regulerer når det posten skal regnes som mottatt, og med relativt snevre unntak fra bruk av digital kommunikasjon. Både målt ut fra språkbruken og hensynet til teknologinøytralitet er vårt regelverk gammelmodig sammenlignet med det danske. Noen av bestemmelsene er dessuten mer pragmatiske enn hva vi er vant til, som mulighet for såkalt telefonforkynning med opplesning og ettersendelse av dokumenter.

Åpen holdning

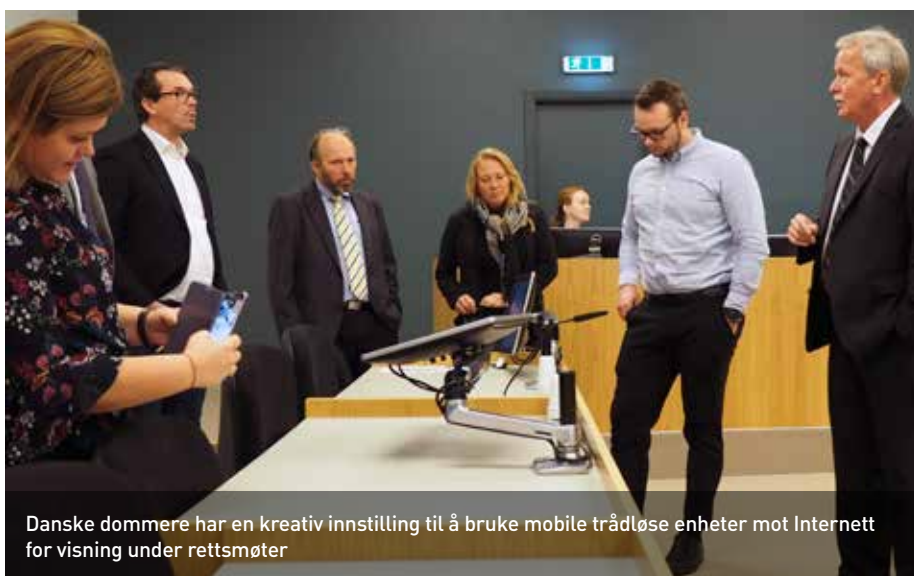
Mitt inntrykk var at de danske dommere vi møtte hadde en åpen holdning til å ta i bruk ny teknologi og nye digitale arbeidsmetoder, men med en grunnleggende oppfatning om at nye arbeidsmetoder ikke skal gå på

Ved Retten i Roskilde ble det demonstrert hvor hurtig, og også stabilt ny innlogging av data-maskinen ved skifte av arbeidssted kan fungere i et trådløst system.

akkord med aktørenes behov for en verdig og faglig forsvarlig prosess. Man er ikke på jakt etter teknologi for teknologiens egen skyld, men bruker det som kan forbedre rettsprosessen. Det ble eksempelvis vist til situasjoner der det ikke er forsvarlig at en siktet, part eller vitne deltar gjennom fjernmøte eller fjernavhør, men i stedet må delta fysisk under forhandlingene. Videre ble det understreket at også aktører som av ulike grunner ikke kan benytte seg av digital kommunikasjon skal ivaretas på en

god måte i prosessen. Problemstillingen er de samme som vi er opptatt av. Og det er selvsagt ikke sånn at danskene domstoler har best praksis på alle områder. For min del ble jeg ikke særlig imponert over løsningen der opptak av tingrettenes forhandlinger ble arkivert og lite benyttet i ankesakene, men at det derimot ble foretatt utskrift av det hele dersom en avgjørelse ble anket. Det er derfor ikke alt i dansk rettspleie som blir papirløst fremover.

Danske dommere har en kreativ innstilling til å bruke mobile trådløse enheter mot Internett for visning under rettsmøter

Ny og sikker teknologi sparer tid og penger

Tidligere ble dokumenter i straffesaker sendt mellom politet, domstolene og advokatene på papir. Da må hvert dokument kopieres før sakspapirene sendes med posten eller ved hast leveres av en politipatrulje. Nå kan begjæringer sendes digitalt gjennom Altinn. Men for domstolene er det kun en midlertidig løsning.

Av Iwar Arnstad

– Tjenesten har vært prøvd ut av Oslo tingrett og andre domstoler siden april i år, og tilbakemeldingene er gode. Dette er en enkel og brukervennlig måte å motta straffesaksdokumenter på, forteller Ingrid Olsen i Domstoladministrasjonen (DA). Altinn er nå tatt i bruk til å motta forsendelser i straffesaker, særlig fengslinger, men også andre enedommersaker, i 10–15 domstoler.

– Vi mener dette er en sikker og enkel måte å kunne motta digitale dokumenter fra politi/påtale som ikke går gjennom dagens Stifinner-løsning inntil den erstattes, og er klart å foretrekke fremfor andre langt mer usikre løsninger for digital kommunikasjon. På domstolenes intranett og www.digitaledomstoler.no står det hvordan domstolene kan ta i bruk løsningen.

– Å få enkel tilgang til dokumentene digitalt senker terskelen og arbeidet med å kunne gjennomføre digitale fengslinger.

Midlertidig løsning

– For domstolene er dette kun en midlertidig løsning inntil Stifinner I erstattes av ESAS i 2018. Vi velger likevel å anbefale den fordi den raskt gir en forenkling, sier Olsen.

– De domstoler som ennå ikke har gjennomført digitale fengslinger, men ønsker å komme i gang, kan DA bidra med kontakt til andre domstoler med erfaring og som har utarbeidet rutiner for dette.

Hvordan dokumentene tas i bruk i domstolen varierer fortsatt. Ved fengslinger og enedommersaker kreves det ikke at domstolen har skjermer eller annet digitalt utstyr for parter.

Må ha to skjermer

– Men dommeren bør ha to skjermer, slik at han eller hun kan ha Lovisa og rettsbok på den ene og dokumentene i saken på den andre. Også på kontorarbeidsplassen er det nesten en forutsetning at dommere og saksbehandlere har to skjermer, sier Heidi Bruvoll i Nedre Romerike tingrett. Hun er adminis-

trasjonssjef i en domstol som nå har prøvd ut løsningen en tid.

– Våre saksbehandlere har fått tilgang til Altinn.no og henter dokumentene i enedommersaker, som fengslingssaker, derfra. De blir så tilgjengeliggjort for rett dommer i en filstruktur. Ved anker blir dokumentene overført til lagmannsretten digitalt.

– Vi opplever at det fungerer bra under forutsetning av at dokumentet er gjort klar fra

FAKTA:

Altinn

- Internettportal for digital dialog mellom næringslivet, privatpersoner og offentlige etater.
- Løsningen forvaltes av Brønnøysundregistrene og er mest kjent blant folk flest som stedet hvor de leverer selvangivelsen.
- Altinn som portal ble valgt fordi de hadde en løsning som kunne realiseres raskt, er godt egnet for gjenbruk og utvidelse av tjenester, samt at det er regjeringen og Stortingets anbefalte portal for offentlige etater.

Saksbehandlere får tilgang til Altinn.no og henter dokumenter til fengslings- og andre enedommersaker derfra.

politiet med bokmerker. Dette gjør det greit å finne fram i dokumentet. Det er en overgang for noen dommerne å ikke kunne bla i dokumenter, men heller orientere seg i digitale dokumenter. Men alle er enige om at dette er veien å gå, sier Bruvoll.

På forhånd har dermed både dommer og forsvarer fått saken digitalt og tar den med i rettsmøtet. Forhandlingene gjennomføres ellers på vanlig vis.

Ved hovedforhandling er det den enkelte domstol som beslutter om hoved-/ankeforhandlingen skal gjennomføres digitalt. Digital hovedforhandling forutsetter at domstolen har en rettsal med teknisk utstyr som pc, felles skjermer etc. og etablerte rutiner for rolle og ansvarsfordeling mellom aktørene.

Det digitale dokumentutdraget overleveres da til domstol og advokater og presenteres på felles skjermer under hovedforhandlingen.

Sikrere kommunikasjon

Straffesaksdokumenter inneholder sensitive opplysninger. I dag sendes straffesaker som vanlig post, noen ganger på e-post eller andre løsninger. Det er ikke sikkert nok. Via Altinn brukes en internettportal for sikker forsendelse av straffesaksdokumenter. Forsendelsen fra politiet via Altinn til nedlastning på domstolens område på domstolenes servere er krypterte og godkjente for å håndtere sensitive opplysninger.

Digital oversendelse av straffesaksdokumenter medfører spart tid og reduserte kostnader til kopiering og frakt og raskere tilgang til saksdokumentene, samt spart tid til forberedelse av hoved- og ankeforhandling. Digital presentasjon gir bedre kvalitet ved fremleggelse av bevismateriale for domstolene og tids- og kostnadsbesparelser ved lengre aktorater. Bare i politiet beregner de over en tiårsperiode å spare om lag 162 millioner kroner.

Hvordan møte mennesker med forståelsesvansker?

Mange av de som er i rettssaker har forståelsesvansker. Da er det viktig for dommere å kunne vite hvordan de ytrer seg og hvordan man kommuniserer med dem. I november ble det for første gangen arrangert et seminar med dette som tema.

Av Iwar Arnstad

– Det er vanlig at aktører i domstolen har forståelsesvansker. Det kan for eksempel være tiltalte og vitner i straffesaker eller parter i sivile saker. Forståelsesvanskene kan ha ulike årsaker, eksempelvis psykisk utviklingshemming. I en del tilfeller vil vi som dommere ikke fange opp dette. Eller en fornemmelse av at her er det et eller annet som «skurrer», uten at vi helt klarer å sette fingeren på hva det er.

Det sier tingrettsdommer Anne Grete Larsen Hestnes som også er medlem av Kompetansekommiteen for dømmende funksjoner.

Å gjenkjenne aktører

Hun påpeker at det er viktig for dommere å bli flinkere til å gjenkjenne aktører og kommunisere med folk som har forståelsesvansker.

På seminaret ble presentert en del typiske tegn:

- Svakere ordforståelse og ordforråd
- Vansker med abstrakte begreper.
- Vanskelig å få med seg meningsinnhold i en vanlig setning.
- Tendens til å gjette hva du sier.
- Har ofte problem både med å forstå og uttrykke seg verbalt.

Det er også viktig å tilrettelegge for saksforberedelsen og hovedforhandling i slike saker.

– Dette er nok et område som det finnes få fasitsvar på hva vi skal gjøre i de ulike situasjonene. En god begynnelse er å være oppmerksom på problemet og ha et bevisst forhold til hvordan man er som dommer i møte med mennesker som har problemer med å forstå, sier Hestnes.

– Bare det å ha anledning til å drøfte egne erfaringer med andre dommere vil være nyttig. Fagfolk kan også hjelpe oss med å forstå hva vi skal se etter for å identifisere problemene. De kan gi oss noen knagger med hensyn til hvordan vi skal opptre i forhold til mennesker med forståelsesvansker.

Hvordan dommere kan ivareta mennesker med forståelsesvansker et tema som engasjerer. Det konstaterte de som sto for seminaret: Ingunn Elder, Domstoladministrasjonen, Anne Grete Larsen Hestnes, Bergen tingrett og Erik Søndena, Sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri nasjonalt kompetansesenter.

Innenfor rammene

Straffeprosessloven og tvisteloven gir noen rammer for hva dommerne kan gjøre.

– Det er likevel helt sikkert mulighet for nye grep og mer kreativitet innenfor de eksisterende rammene. Kompetansetiltak som gjelder mennesker med forståelsesvansker er også viktig for å øke dommernes selvrefleksjon og ferdigheter, sier hun.

Anita Jarvoll Hekneby var en av deltakerne. Hun forteller at de regelmessig møter personer med forståelsesvansker i retten, enten som tiltalt, fornærmet, vitne eller part.

– Det kan være mange årsaker til forståelsesvansker, enten mangelfulle kognitive evner av ulike grunner, psykiske utfordringer som angst, PTSD eller lignende, eller at det er barn (fra 15–18 år).

– Det viktigste er at vi som dommere blir kjent med problemstillingen så tidlig som mulig for å kunne tilrettelegge prosessen. Derfor må politiet, forsvarer, prosessfullmektiger

informere domstolene dersom det er personer med forståelsesvansker som skal møte. Vi bør også tilpasse språket vårt, sørge for at vi har tilstrekkelig med tid, forsøke å lage en mest mulig komfortabel forklarings situasjon for vden det gjelder, gjennom å bruke tid på å oppnå kontakt, og ta hyppigere pauser enn vi pleier, sier hun.

Hekneby mener det er viktig å øke kompetansen i domstolene om denne målgruppen. Seminaret som DA arrangerte for dommere, ble en start. Der ble norske og internasjonale forskningsresultater presentert av Erik Søndena, fra Sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri nasjonalt kompetansesenter. Han tok også opp forståelsesvansker i et samfunnsperspektiv og ga faglig innsikt i hva psykisk utviklingshemming er. Samtidig som deltakerne fikk utveksle erfaringer og diskuterte hvilke grep som kan tas.

ALVORLIGE SIKKERHETSHENDELSER:

Domstolansatte bør få erstatning

I 2013 ble huset til sorenskriveren i Hedmarken tingrett påtent. Selv om ingen ble fysisk skadet i brannen, ble ettervirkningene store og tunge. Bergsjø-rapporten foreslår endringer i erstatningen til domstolansatte, for å gi bedre vern til skadelidte og sikre domstolens uavhengighet.

Av Rune Eian

Domstoladministrasjonens (DA) tall fra 2014 til i dag viser 133 anmeldte forhold knyttet til DA, ting- og lagmannsretter samt jordskifteretter. Hittil i 2017 er det 42 anmeldelser. I tillegg er det slik at en drapstrussel, rettet mot flere personer vil telle som en i statistikken. Høyesterett har fått 50 trusler siden 2008 som er rapportert til Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

I Kroatia ville en slik hendelse som med sorenskriveren i Hedmarken tingrett blitt sett på som terrorisme. Alle utgiftene ville derfor bli dekket av staten. I Danmark utreder de nå en særskilt erstatningsordning for domstolene.

Bergsjø-rapporten peker på flere hull i dagens lovverk som bør endres.

Dekker kun den direkte skadelidte

Et av hullene er at dagens voldsoffererstatningslov kun dekker den direkte skadelidte og deres etterlatte. Som i saken med sorenskriveren i Hedmarken tingrett, kan man se at det er langt flere enn kun den skadelidte som blir rammet.

At yrkesskadeforsikringsloven kun har tap etter personskade, påpekes også som en svakhet. Utgangspunktet er at slike skader skal skje mens man er på jobb og at skaden faller under definisjonen av en arbeidsulykke. Praksis fra Trygderetten og Finansklagenemnda/Forsikringsklagenemnda viser at skader

Høyesterettsdommer Per Erik Bergsjø har utarbeidet rapporten med forslag til blant annet erstatningsordninger for domstolansatte ved spesielle situasjoner.

etter voldshandlinger og overfall på fritiden kan gi grunnlag for erstatning ut fra dagens yrkesskadeforsikringslov. Men psykiske plager etter trusler vil ikke nødvendigvis bli dekt av lovverket, med mindre de er alvorlige nok.

Det må også dokumenteres en nær sammenheng med jobben i domstolene for å få personskader dekt. De standardiserte utmålingsreglene dekker heller ikke nødvendigvis alle utgifter man har. Avhengig av hvor lett

det er å dokumentere en sammenheng til jobb kan det bety store løpende utgifter som ikke blir dekket med en gang.

Må dekke alle domstolansatte

Om hvem som bør dekkes av nytt lovverk sier rapporten videre at embetsdommere, konstituerte dommere og ekstraordinære dommere må være dekket av reglene. Det samme gjelder dommerfullmektiger. Andre

FAKTA:

Fra Bergsjørapporten

- Etter at sorenskriveren i Hedmarken tingrett opplevde å få huset sitt påtømt i 2013, har familien bodd på hemmelig sted i en lengre periode. Hans datter og en venninne var i huset da det ble påtømt, men kom seg heldigvis ut uskadd. En mann ble arrestert og dømt for mordbrannforsøk, forsøk på overlagt drap mot sorenskriveren og hans familie og rettsstridig atferd mot en aktør i rettsvesenet, for å nevne noe. Mannen ble dømt til 18 års forvaring, med en minstetid på 10 år i både ting- og lagmannsretten. Begge instanser har lagt vekt på at mannen ville hevne seg på sorenskriveren etter et saksforberedende møte i en barnefordelings sak. Dommen ble forsøkt anket, men avvist i Høyesterett.
- Sorenskriveren og hans familie fikk betydelige belastninger av brannstiftelsen. Både sorenskriveren og hans kone var

sykmeldt i perioder etter det som skjedde. Han fikk begrensede muligheter til å utføre sin gjerning som dommer på grunn av sikkerhetshensyn. Hans datter ble tilkjent 250 000 kroner i oppreisning på grunn av personlig belastning. Hun fikk også erstatning for fremtidig inntektstap som følge av utsatte studier. Lagmannsretten ga både sorenskrivere og ektefellen 150 000 kroner hver for personlig belastning.

Flere spørsmål oppstod i etterkant, blant annet:

- Hvordan skal domstolenes videre drift skulle sikres i en slik situasjon?
- Hvordan skal dommeren gis mulighet for å fortsette sin dømmende virksomhet?
- Hvem som skal være ansvarlig for deknin- gen av utgiftene forbundet med dette?
- Det oppsto også spørsmål om erstatning og utgiftsdekning for de berørte perso-

nene. Og statens ansvar for lønn og for å finne et annet passende arbeid for dem.

- Det ble konkludert med at domstolene og myndighetene ikke var godt nok forberedt på en slik hendelse. En arbeidsgruppe utarbeidet et forslag til Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. De konkluderte med at dagens kompensasjonsordninger ikke ivaretar alvorlige angrep på domstolen.
- I forlengelsen av arbeidsgruppens arbeid ble høyesterettsdommer Per Erik Bergsjø bedt om å se på konkrete lovendringer av DA og Den norske Dommerforening (DnD), i desember 2016.
- De nye erstatningsreglene foreslås inntatt som et nytt kapittel 13 i domstolloven. For øvrig foreslås mindre justeringer i skade-erstatningsloven §§ 3-3 og voldsoffererstatningsloven §§ 9 og 15.

domstolansatte treffer ikke nødvendigvis avgjørelsene som må være upåvirket av påvirkning og press utenfra, men ut fra blant annet likhetshensyn må også disse være omfattet. Det samme gjelder med dommerne, mens det ikke er naturlig at regelverket verner rettsoppnevnte sakkyn- dige. Slik skiller ikke forslaget på dommere og saksbehandlere, men skal gjelde for alle domstolansatte.

Av hensyn til domstolenes uavhengighet og upartiskhet bør de nærmeste fami- liemedlemmene til domstolansatte være dekket av regelverket, selv om de ikke er rammet direkte av den skadevoldende hendelsen. Nærmeste familie regnes som ektefelle/samboer, slektninger i rett opp- eller nedgående linje og ektefelle/samboers slektninger i rett opp- eller nedgående linje.

Domstolansatte som har sluttet, bør ut fra de samme hensynene få erstatning, hvis de utsettes for angrep som har sammenheng med deres tidligere virke ved domsto- lene, står det i rapporten.

Kan bruke en del eksisterende lovverk

Rapporten påpeker at det økonomiske tapet ofte vil ligge under andre ordninger, som voldsoffererstatningsloven og yr- kesskadeforsikringsloven. I den utstrek- ning det er tilfellet, legger forslaget opp til at den myndigheten som administrerer

“ Et av hullene er at dagens voldsoffererstatningslov kun dekker den direkte ska- delidte og deres etterlatte. Som i saken med sorenskri- veren i Hedmarken tingrett, kan man se at det er langt flere enn kun den skade- lidte som blir rammet. ”

erstatningsordningen, kan gjøre regress gjeldende. Regress vil si å kreve inn penger fra den som har utøvd skaden via voldsoffererstatningsordningen eller yrkess kadeforsikringsselskapet.

Personskade, tingskade og rent formuestap bør gi grunnlag for erstatning, med mindre det allerede dekkes av allmenne forsikringer for hus, innbo og motorvogn, for å nevne noe. Tapet må utmåles etter de alminnelige lovfestede og ulovfestede erstatningsreglene.

Det foreslås ikke at ordningen gir rett til menerstatning og oppreisning til folk som sliter psykisk etter hendelsene. Dette fordi menerstatning dekkes av voldsoffer-

og-yrkesskadeforsikringslovene allerede. De alminnelige erstatningsrettslige årsaksprinsippene bør gis anvendelse på dette området, står det videre.

DA bør betale ut erstatning

Bergsjø mener at det offentlig bør betale ut slike erstatninger fordi det vil være en sikkerhet for de som rammes. I forhold til at slike hendelser ikke skjer så ofte, anslår han kostnadene som lave med en slik ordning. Erstatning kan gis når gjerningspersonen er ukjent eller utilregnelig.

Han foreslår at DA bør være administra- tor for en erstatningsordning fordi:

- de er uavhengig til utøvende makt
- må håndtere andre slike sikkerhetshen- delser
- og har erstatningspliktig kompetanse

Et vedtak av DA kan ikke klages på, men eventuelle krav kan bringes inn til domsto- lene gjennom søksmål ut fra kriteriene i rapporten.

DA hadde ingen merknaden til Bergs- jø-rapporten, da den ble behandlet i styret i starten av oktober. Rapporten oversendes nå til Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdeparte- mentet for videre oppfølging av de foreslåtte regelendringer.

– Det ble en øyeåpner!

Over nyåret skal Bergen tingrett i gang med en ny metode for å bedre arbeidsprosessene, etter å ha hentet inspirasjon av Oslo tingrett. –Vår erfaring er at denne metoden engasjerer, og medarbeiderne opplever at deres bidrag er nyttige for å få frem de ulike stegene i en prosess, forteller direktør Arnhild Olsen i Oslo tingrett.

Av Camilla Barø

Nedskjæringer av driftsbudsjetter og økt saksbehandlingstid tvinger domstolene til å benytte nye arbeidsformer. Noen domstoler ser dette som muligheter til å finne nye løsninger. Oslo tingrett er godt i gang med bruk av Lean som metode. Bergen tingrett har planer om oppstart i 2018.

Ser på oppgaveløsningen med nytt blikk

Oslo tingrett ble nysgjerrige på Lean etter en orientering av UDI om deres erfaringer med metoden, og etter et besøk for ledergruppen hos LEAN LAB på Raufoss.

– Tingretten har gjennom flere år hatt fokus på hvordan vi kan bruke tildelte ressurser best mulig. Det handler ofte om å se på oppgaveløsningen med et nytt blikk. Innsparingskravene som følge av ABE-reformen har forsterket dette ytterligere. Å ha gode metoder er viktig for å systematisere utviklingsarbeidet vårt, forteller Arnhild Olsen, direktør i Oslo tingrett.

Oslo tingrett er opptatt av å ha brukerne i fokus på de ulike aktivitetene de setter i gang, og at de skal så langt som mulig

– I mitt arbeid må jeg stadig minne meg selv om at jeg ikke må gå for fort frem. Ting tar tid, hvis en ønsker at alle skal med, sier direktør Arnhild Olsen.

fremstå som én domstol i møte med de ulike brukergrupper.

– I vårt arbeid med Lean har det i første rekke vært interne prosesser vi har jobbet med. Arbeidet vårt er motivert av å finne best mulig løsninger som fremmer god samhandling internt og en god ressursutnytting, samt at sluttproduktet til brukerne blir bra.

Kortere arbeidsprosesser og tydeligere ansvar

De har jobbet med flere prosesser som meddommermottak, oppgjør og avslutning av sivile saker og enedommersaker med rettsmøte, forklarer Olsen. Det gir bedre saksflyt og tydeligere ansvarfordeling.

– Å identifisere sløsing og unødige stopp er en viktig del av en Lean prosess. I analysen av oppgjør og avslutning av sivile saker, sluttet vi å sende sakspapirene med oppgaven i LOVISA. Det var helt unødvendig, da alle dokumentene som avdelingen Økonomi og regnskap hadde behov for, allerede var tilgjengelig i Lovisa, forteller hun.

Oslo tingrett er en stor organisasjon med åtte rettsavdelinger, en straffesaks-ekspedisjon og en administrasjonsavdeling – til sammen ca. 220 medarbeidere. Hver rettsavdeling er på størrelse med en stor norsk domstol.

– Det betyr at vi har mange oppgaver som involverer flere avdelinger, og vi ser at vi særlig har hatt nytte av Lean der hvor flere avdelinger er involvert, sier Olsen. En gjennomgående effekt er at arbeidsprosessene har blitt kortere og ansvar er tydeli-

Verdistrømsanalyse er et kraftig virkemiddel for å synliggjøre hvert steg i en produksjon eller tjeneste. Deretter kan man tegne opp en framtidig situasjon som viser hvordan tjenesten kan flytte ved å fjerne de ikke-verdiskapende stegene, sier Olsen.

gere fordelt. Dette bidrar til en mer effektiv saksflyt og god ressursutnyttelse.

Setter brukerfokus i sentrum

Tingretten er i gang med ulike tiltak.

– Vi vil lage en bedre presentasjon av administrasjonsavdelingens oppgaver og tjenester på intranettet, sier Olsen. Vi vil tydeliggjøre hva vi kan bidra med for å støtte opp om det dømmende arbeidet. Målet er å styrke samhandling mellom administrasjonsavdelingen og rettsavdelingene. Vi er opptatt av å sette brukerfokus i sentrum, ved å synliggjøre tjenester som blir etterspurt.

Kulturbygging

Domstolen har de siste årene jobbet mye god ressursutnyttelse og forbedring av egne arbeidsprosesser. Dette har særlig vært rettet mot saksbehandlerne.

– I dette arbeidet er Lean et nyttig verktøy, påpeker hun. Vi har også jobbet med kulturbygging gjennom ulike samlinger og aktiviteter. Vi ser at tavlemøter, tidstyver og Lean er blitt begreper som har festet seg i organisasjonen og brukes flittig.

Hvordan lykkes i forbedringsarbeid

Olsen beskriver hvordan andre domstoler kan lykkes i forbedringsarbeid og hvilke fallgruver som bør unngås.

– Det er viktig med involvering, å få medarbeiderne med og gi de et eierskap til det en ønsker å oppnå. Målet må være gjenkjennbart. Bruk ulike verktøy som er med på å konkretisere prosessene, oppfordrer Olsen.

Underveis i Lean arbeidet har de også

1. Overproduksjon
Behandler saker som kunne vært unngått i utgangspunktet

2. Venting
Vente på dokumenter/ informasjon/ avklaringer/ behandling

3. Transport
Unødvendig forflytting av dokumenter, lange avstander

4. Overprosessering
Går gjennom mer per sak enn ift standard, for mye flikking på rapporter

5. Kølager
Restanser som skaper ekstra arbeid gjennom henvendelser, prioriteringer, køorden, rapporteringer

6. Omarbeid
Ekstraarbeid som følge av feil tidligere i prosessen

7. Bevegelse
Konstant avbrytelser/ skifte mellom oppgaver/ sette seg inn i en oppgave flere ganger

8. Kompetanse
Dårlig utnyttelse av medarbeideres kompetanse

Åtte kilder til tidstyver og sløsing som vi finner i alle virksomheter.

lært å ikke gripe for stort.

– Det er viktig med beslutningspersoner til stede, slik at prosessen får et riktig spor i startfasen, forklarer Arnhild Olsen. Det er også viktig å sette av tid til oppfølging og implementering. Lean analysen er bare et første skritt på veien!

Hjelpemidler for å strekke tankene

Oslo tingrett har også benyttet andre metoder.

– Før vi kom ordentlig i gang med Lean hadde vi et tidstyvprosjekt. I dette prosjektet

ble alle ansatte invitert til å komme med forslag til tidstyver. Tidstyvprosjektet var en fin måte å skape bevissthet i organisasjonen på ulike grep vi kan gjøre og som kan bidra til at unødige oppgaver lukes ut.

Ledergruppa hatt også hatt nytte av å bruke Kotters modell for utvikling, forklarer Olsen.

– Ulike verktøy er gode hjelpemidler for å få til og strekke tankene, utfordre og til å huske på elementer som en ikke alltid kommer på selv.

Hva er Lean?

John-Are Tharaldsen er leder av Lean Akademiet og partner i Lean Consulting. Han har i de siste 10 årene jobbet med Lean som metode.

Hva er Lean og er det enda en motebølge fra konsulenter som ønsker å tjene penger?

– Nei, Lean-begrepet kom fra USA, rundt 1990, og betød «veltrimmede og slanke» arbeidsprosesser. Forskningen var opptatt av å finne ut hvorfor den japanske bilindustrien, og især Toyota, på kun 30-40 år hadde tatt igjen og gått langt forbi amerikansk bilindustri i forhold til kvalitet og effektivitet, svarer Tharaldsen.

Han forklarer at Lean er et mål og en tilstand som alle typer bedrifter og organisasjoner ønsker å strebe mot. Veien dit er kontinuerlig forbedring (Kaizen) med fokus på å gjøre det som gir verdi for kunder og brukere, minimere tidstyver og flaskehalser, og få en best mulig flyt av aktivitetene, hvor disse gjøres riktig første gang.

– Det handler om «å gjøre», teste ut, lære og lære. Det er viktigere å ta de første steg, enn å vente på at man har den perfekte løsning, sier Tharaldsen.

– En Lean ledelse er langsiktig. De tør å ha en sterk involvering av alle medarbeidere. – Det å mobilisere alle medarbeidere

John-Are Tharaldsen har mer enn 20 års erfaring med forbedringsarbeid i offentlige og private organisasjoner.

til å bidra til å utvikle tjenestekvalitet og effektivitet, er en stor lederoppgave, mener han.

Store utfordringer i offentlig sektor

Det fleste av oss forbinder slike forbedringsprosesser med privat sektor. Tharaldsen beskriver på hvilken måte Lean kan være nyttig i offentlig sektor.

– Offentlig sektor står overfor store utfordringer fremover. Andelen av befolkningen som bidrar med skatteinntekter synker, samtidig som behovet for tjenester til befolkningen øker. Alle statlige etater, kommuner og offentlig eide foretak må gradvis venne seg til å gjøre «mer for mindre», påpeker han.

– Skatteetaten har siden 2009, med innføring av Lean, klart å øke aktiviteten år etter år. De har redusert antall medarbeidere ved naturlig avgang. Dette skyldes også en aktiv forenkling gjennom bruk av digitalisering.

– Innenfor flere og flere tjenesteytende organisasjoner bør digitalisering og Lean kobles sammen. Når arbeidsprosesser skal automatiseres eller robotiseres, så bør arbeidsprosessene være forenklet og veldefinerte, sier Tharaldsen.

Bygge en organisasjonskultur som søker læring

Tharaldsen beskriver hva som skal til for å oppnå en Lean organisasjon.

– En Lean organisasjon er en arbeidsplass hvor alle medarbeidere og ledere hele tiden leter etter nye muligheter for forbedringer. Deretter tester de ut, evaluerer og videreutvikler sine standarder. Vi snakker om at «alle, alltid, overalt» driver med systematisk forbedringsarbeid. Dette er målet, og kan beskrives som en lærende organisasjon.

Tharaldsen påpeker at dette ikke skal være heseblesende. Enhver organisasjon må finne sitt ambisjonsnivå i forhold til innbyggere, samarbeidspartnere, brukere eller kunder.

Lean-verktøykassen inneholder mange engasjerende metoder som kan gi gode resultater. Organisasjoner som lykkes med Lean, har både fokus på kort-siktige resultater og de langsiktige, ved å endre måten å arbeide på. De ønsker å bygge en organisasjonskultur som kontinuerlig søker læring, gjennom åpenhet, nysgjerrighet og respekt for mennesker avslutter John-Are Tharaldsen.

Kan tilby starthjelp i bruk av Lean

Også ressursteamet som skal arbeide med KRUT (KvalitetsRammeverk for UTvikling i domstolene), ser nytten av å bruke Lean som metode for å forbedre arbeidsprosessene i domstolene. Som en konsekvens av dette sendes nå hele ressursteamet på kurs for å bli sertifisert som Lean-instruktører.

– Dette gjør vi slik at vi kan tilby støtte til domstoler som ønsker å komme i gang med slike interne prosesser. Målet må være at domstoler, i alle fall de som er av en viss størrelse, kan kjøre slike prosesser selv. Men mange domstoler vil sikkert ha behov for starthjelp. Fra nyttår kan altså KRUT-ressursteamet tilby dette, sier Kari Johanne Bjørnøy, sorenskriver, dommer og en del av ressursteamet.

Ser etter nye muligheter

Også Bergen tingrett har fått interesse for Lean som forbedringsmetode av domstolen. Fungerende direktør i Bergen tingrett, Anette Karin Johansen forteller hva de har gjort så langt.

– Planen er at vi skal i gang med Lean i løpet av 2018, forteller hun.

– Oslo tingrett har besøkt oss for å dele sine erfaringer så langt i bruk av Lean. Her var forbedring av meddommermottaket ett av eksemplene det ble vist til. Det var et veldig spennende tema for oss, siden vi har vært en del av meddommerpiloten i de siste par årene, sier Johansen.

Unni Thelen og Hanne Margrethe Brandt Olsen fra Bergen tingrett har også vært på hospitering i Oslo i to dager.

– Jeg synes bruk av tavlemøter og monitorering av ressursbruk i løpet av arbeidsdagen, var veldig bra. Det å se hvor langt Oslo tingrett har kommet med digitaliseringen, og hvordan de håndterer meddommermottaket, var også spennende, sier seksjonsleder Unni Thelen.

– Hvor mange ledd som er i en saksgang ble veldig klart i gjennomgangen av meddommermottaket. Dette ble rett og slett en øyeåpner, avslutter hun.

Brukeren i fokus

En svært positiv konsekvens av å ta i bruk nye arbeidsformer, er et økt fokus på at tjenestene skal gi en verdi og opplevelse for brukeren, forteller Kersti Fjørstad, avdelingsdirektør i Domstoladministrasjonen.

– Gjennom mange års erfaring med Service & samhandling i domstolene, ser vi hvor viktig det er å ta utgangspunkt i brukernes reise. Vi må hele tiden søke å skape tjenester ut fra brukerens behov, og ikke nødvendigvis hva organisasjoner mener er riktig å tilby. Jeg er veldig glad for metoder som har dette fokuset. Som offentlig sektor er det viktig at vi får mest mulig ut av skattekrone, sier hun.

Brukerfokus er et gjennomgående temaet på de fleste store konferanser. Dette ser vi for eksempel på årets Nokios-konferanse. Her trekkes Servicedesign frem som en alternativ metode. Den tar utgangspunkt i brukerperspektivet og utforsker hva brukeren sliter med i dag og hva de føler bør være bedre. Til dette benyttes gjerne virkemidler som intervjuer, observasjoner, rollespill, historiefortellinger og annet.

– Servicedesign har blitt benyttet som metode både i videreutviklingen av vitnestøtteordningen og i arbeidet med forbedring av informasjon til meddommere. Hele enheten er sertifisert i bruk av servicedesign, og en av mine medarbeidere utdanner seg nå til sort belte i Lean, forklarer hun.

– Jeg tror det er en vinn-vinn-situasjon å kombinere de ulike metodene, som for eksempel Lean og Servicedesign, i utviklingen av domstolene, sier Fjørstad.

– Teknologien legger gjerne føringer for hva bedrifter mener det er lurt å gjøre. Når vi setter teknologien i førersetet, kan vi fort miste det menneskelige og estetiske aspektet av syne, sier Kersti Fjørstad.

– Dommeryrket har gitt mersmak, men først vil jeg utforske mer

Eli Husjord som er nyvalgt leder for Dommerfullmektigforeningen (DFF), elsker å fordype seg i tema som engasjerer henne. Derfor mener hun det er perfekt å jobbe innenfor juss, selv om hun kanskje vil vente med å søke på stilling som fast dommer.

Med en ny dommerfullmektigavtale på plass, har Eli Husjord nok engasjerende tema å jobbe med. Ryddige arbeidsvilkår på arbeidsplassen er en av sakene hun vil jobbe for fremover, som ny leder for DFF. Senere kunne hun tenkt seg å jobbe med utfordringer som påvirker hele verden.

Av Rune Eian

Eli Husjord tok over som leder etter Lars Marcus Evensen i midten av oktober i år.

– Vi har hatt en glidende overgang av lederoppgavene siden jeg ble valgt som ny leder i august. Det er en takknemlig oppgave å få overta etter Lars Marcus. Vi er en fin gjeng i styret, smiler hun.

Tidligere har styremedlemmene for DFF ofte hatt kort tid igjen av perioden som dommerfullmektig, når de blir valgt inn i styret. DFF har de siste årene rekruttert personer som er tidligere i dommerfullmektigløpet, slik at kontinuiteten i styrearbeidet sikres. Husjord hadde vært styremedlem i 1,5 år, før hun overtok som leder. Hun er nå halvveis i sin dommerfullmektigtid ved Sør-Trøndelag tingrett.

– Siden man som regel er dommerfullmektig i 2–3 år, tenker vi at det er viktig å ha folk inn i styret på et tidlig tidspunkt. Dette vil sikre mer langsiktig arbeid istedenfor å ha for mange utskiftninger på kort tid. Hvis ikke risikerer vi at en må starte på nytt med de samme problemstillingene.

– Overtidsbetaling er viktig

En av problemstillingene som har gått igjen, og som DFFs medlemmer er særlig opptatt av, er manglende godtgjørelse for overtidsarbeid. En ny dommerfullmektigavtale som ble signert mellom Domstoladministrasjonen (DA) og DFF i august i år, skal sikre at dette ikke skjer.

Husjord påpeker at overtidsgodtgjørelse for dommerfullmektiger, er lovfestet og fastsatt i Hovedtariffavtalen for staten. Det skulle derfor ikke være nødvendig med en slik avtale som nå er inngått.

– Likevel vet vi at enkelte tingretter ikke har utbetalt overtidsgodtgjørelse til dommerfullmektigene, noe som har vært begrunnet i ressurssituasjonen. Vi i forbundet har ikke forståelse for dette. Avtalen klargjør minimumsrettigheter etter loven, slik at reglene forhåpentligvis nå følges.

Med ansvaret og oppgavene dommerfullmektigene har, kan ikke den faste lønna forsvare manglende overtidsbetaling.

DFF opplever at DA støtter dem i denne saken. Husjord håper at domstollederne som hittil ikke har utbetalt overtidsgodtgjørelse, nå vil komme etter.

– Dette er også viktig i et rekrutteringsperspektiv. Domstolen må være interessert i å beholde dommerfullmektiger over en lengre periode, samt rekruttere flinke dommerfullmektiger til dommerstillinger senere. Da er det viktig at domstolen oppfattes som en attraktiv arbeidsplass med greie arbeidsvilkår.

Også rett til forlenget tjenestetid dersom dommerfullmektigen går ut i foreldrepermisjon, er nå avtalefestet i Dommerfullmektigavtalen.

– Slik DFF har oppfattet, har ikke dette vært praktisert av alle domstolene. Den nye avtalen skal sikre alle dommerfullmektigene denne rettigheten ved slik permisjon. Dette er også et likestillingsspørsmål, påpeker Husjord.

Nye perspektiver med dommerfullmektiger

– Hva tenker du om at dommerfullmektiger ikke har samme vern som embetsdommere?

– Hvis du sikter til at dommerfullmektiger er i midlertidige stillinger, og dommere i faste, er ikke dette skillet unaturlig. Dommerfullmektigstillingen er tenkt som en opplæringsstilling, med en annen ansettelsesprosess. Formålet med stillingen er blant annet rekruttering til dommerstillinger. Utnevnelsen av dommerne, som er embetsmenn, bør i motsetning til dommerfullmektigene skje etter en grundig prosess i innstillingsrådet. Vi har stor respekt for den jobben dommerne gjør. Og oppfatter at dommerne også setter pris på dommerfullmektigene, som et viktig tilskudd i domstolen. Mange av dagens dommere har jo nettopp selv vært dommerfullmektiger.

I de siste tiårene har det blitt færre dommerfullmektiger. Hva tenker du om det?

– Jeg mener at det ikke er noen grunn til å redusere antallet dommerfullmektiger. Som nevnt er stillingen viktig for rekrutteringen til dommerstillinger, og dommerfullmektigene bidrar til et dynamisk fagmiljø og nye perspektiver i domstolen.

– I høringsutkast til endringer i domstoloven høsten 2016, argumenterte DFF for å beholde dommerfullmektigordningen og ut-

“ Siden man som regel er dommerfullmektig i 2–3 år, tenker vi at det er viktig å ha folk inn i styret på et tidlig tidspunkt. Dette vil sikre mer langsiktig arbeid istedenfor å ha for mange utskiftninger på kort tid. ”

vide den ordinære tjenestetiden til tre år. DFF har likevel pekt på behovet for en oppdatering av rundskrivet som regulerer de nærmere retningslinjene for ordningen.

For frivillig sammenståing

– Sammenståinger av mindre tingretter innebærer at det blir et større og bedre fagmiljø for dommerfullmektigene. DFF er derfor som utgangspunkt positiv til dette. Når det gjelder spørsmålet om felles ledelse av domstoler, slik vi har sett flere eksempler på i det siste, er foreningen mer skeptisk.

Prinsipielt mener DFF at domstolstrukturen er en oppgave for Stortinget, og Domstolkommisjonen er nedsatt for å se på nettopp dette. Det er også et spørsmål om prosessen rundt beslutningene om felles ledelse er gode nok, hvor en rekke hensyn skal ivaretas.

– Vi er blant annet redd for at det kan oppstå uheldige situasjoner dersom domstollederen og dommerfullmektigen i praksis blir sittende på forskjellige steder over tid. Det er derfor veldig viktig at det blir gjennomført grundige og ryddige prosesser uttrykker Husjord.

Hun forteller at foreningen er i kontakt med medlemmer som berøres av sammenståinger og felles ledelse.

– Vi er opptatt av å høre hva disse mener om den aktuelle endringen der de er, både for at DFF skal kunne gjøre seg opp en mening om det konkrete endringsforslaget, og for å ivareta våre medlemmer i prosessen.

Kan tenke seg å bli dommer

Har du gjort deg opp en mening om hva du skal gjøre etter perioden din som dommerfullmektig er over?

– Det har jeg ikke bestemt meg for. Heldigvis er det ennå et og et halvt år til jeg må ta det

valget, så jeg skal bruke tiden godt. Jeg førte opprinnelig opp veldig mange forskjellige studier på søkerlista det året jeg bestemte meg for juss, fordi jeg var veldig usikker på hva jeg skulle bli. Jeg tror noe av årsaken til at jeg valgte jusstudiet, var fordi det gir utrolig mange muligheter. Jeg synes imidlertid det virker veldig interessant å jobbe som jurist eller advokat i en organisasjon, muligens innenfor miljørett. Etter at jeg var ferdig på jussen hadde jeg et praktikantopphold ved FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) i Stockholm, og syntes kombinasjonen av tradisjonelt organisasjonsarbeid og behandlingen av enkeltsaker, var særlig interessant.

Hva tenker du om å bli dommer en gang?

– Det er absolutt noe jeg kunne ha tenkt meg på sikt. Jeg er imponert over dommerne generelt, og særlig der jeg jobber i Sør-Trøndelag tingrett. De er faglig sterke, men har samtidig et godt skjønn. Også er det generelt en veldig hyggelig gjeng. Jeg er glad jeg flyttet tilbake til Trondheim for å starte som dommerfullmektig akkurat her. Om jeg blir i Trondheim, er det ikke umulig at jeg ønsker meg tilbake på et tidspunkt.

Engasjert i miljøet rundt seg

Hva er det som engasjerer deg?

– Veldig mye. Jeg tror jeg alltid har engasjert meg i samfunnet rundt meg. Om det er på den lokale studie- eller arbeidsplassen eller på et mer overordnet, politisk nivå. Jeg har ikke vært redd for å ha meninger og synes

det er spennende å diskutere med andre for å finne gode, kanskje nye, løsninger ingen av oss hadde tenkt på.

Én ting som særlig opptar Husjord, er miljøspørsmål. Blant annet hvordan hennes egne vaner påvirker miljøet, og hvordan samfunnsstrukturene ikke legger opp til at miljøet prioriteres. Hun prøver å være bevisst både på hva hun kjøper og spiser, men mener de gode miljøvalgene typisk ikke er de mest tilgjengelige.

– Jeg liker å kjøpe brukte klær og møbler, men det er ikke nok i den store sammenhengen.

– Samfunnet burde vært lagt opp slik at det var enklere for hver og én å ta valg som prioriterer miljøet. Også i formelle beslutningsprosesser taper miljøet stadig mot andre interesser, selv om mennesker og miljø har sammenfallende interesser i bunn. Samtidig som miljøspørsmålet blir mer og mer prekært, har vi dessverre problemer med å ta konkrete grep som monner.

Liker å prøve nye aktiviteter

I likhet med hennes interesse for ulike politiske tema og samfunnet rundt oss, er Husjord glad i å prøve ulike ting på fritiden.

– Jeg liker å benytte meg av tilbudene som finnes. Etter vi flyttet hjem til Trondheim, forsøker jeg å få med meg både konserter, spennende ting på Litteraturhuset, bruktmarked, og UKA-revy. På travbanen har jeg også vært. Jeg er enkel å be med på

“ Sammenlåinger av mindre tingretter innebærer at det blir et større og bedre fagmiljø for dommerfullmektigene. DFF er derfor som utgangspunkt positiv til dette. ”

aktiviteter, og sier sjelden nei til å prøve noe nytt. På samme måte som dommeryrket har gitt mersmak er det likevel lite som slår en hjemmelaget middag med hyggelige folk rundt bordet.

– Her diskuterer vi nok mye, men jeg liker gjerne å ha selskapsleker hvis jeg selv arrangerer. I 30-årsdagen min hadde vi utkleddning, musikkquiz, tegnekonkurranser, bordleker og escape room.

Jeg har blitt bedt om å være leke-ansvarlig på andres feiringer i etterkant, ler Husjord med en latter de er vant til å høre i tinghuset.

Hun mener det er viktig å le når man har mye alvor rundt seg i jobben.

– Men det kan nok komme av at jeg har et ganske sterkt konkurranseinstinkt når det kommer til spill. Det kan godt hende at dette er årsaken til at de vil jeg skal være arrangør, ler hun.

Navn: Eli Husjord
Alder: 30
Bor: Trondheim
Familie: Samboer
Aktuell: Ny leder for Dommerfullmektigforeningen (DFF)

Samerettens betydning for domstolene

Hvordan det blir jobbet med, og funnet gode løsninger for, den samiske dimensjonen i rettsvesenet har stor betydning for domstolene. Rett på Sak følger opp Domstoladministrasjonens «Jubileumsseminar for samerett» fra jubileumssuken Tråante 2017. Denne gang handler det om samerettens betydning for domstolene.

- Hva er de viktigste forutsetningene for at domstolene skal kunne behandle og avgjøre samiske saker på en best mulig måte?
- Hva bør Domstoladministrasjonen og den enkelte domstol gjøre for å legge til rette for dette?
- Det synes å være en tendens til at flere samerettslige spørsmål behandles for domstolene. Er dette tilfelle og hva kan årsaken være?

Økonomiske ressurser og etterutdanningstilbud

– Det er av avgjørende betydning at domstolene settes ressursmessig i stand til å ivareta den samiske dimensjon i sitt arbeid. Dette mener sametingets president Aili Keskitalo.

Av Åste R. Ruud

Hva er de viktigste forutsetningene for at domstolene skal kunne behandle og avgjøre samiske saker på en best mulig måte?

– Domstolene er avhengige av at folk har tillit til at de avgjørelser som fattes er rettsferdige og upartiske. Staten Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det er derfor like viktig at også samene har denne tilliten til domstolene. Når man ser hvordan norske myndigheter historisk har behandlet samene er det ikke til å komme utenom at mange i det samiske samfunn nok har sett også domstolene som et organ for en urettferdig statlig fornorskingspolitikk som ikke respekterer etablerte samiske rettigheter, samiske sedvaner og rettsoppfatninger. I nyere tid har dette rettet seg opp noe gjennom praksis i Høyesterett.

– Opprettelsen av Indre Finnmark tingrett har også vært et positivt bidrag i forhold til å bedre rettsikkerheten for samene. Blant annet ved at saker kan føres på samisk og ved at man har større fokus på å finne frem til samiske sedvaner og rettsoppfatninger. Jeg mener de øvrige domstoler bør bruke denne tilnærmingsmåten som et eksempel til etterfølgelse i saker der en eller begge parter er samer. Det er i tillegg en avgjørende forutsetning for at domstolene skal kunne behandle og avgjøre samiske saker, at det foreligger en solid samisk kulturforståelse og en inngående kunnskap om sameretten som sådan.

Hva bør Domstoladministrasjonen og den enkelte domstol gjøre for å legge til rette for dette?

– For det første er det av avgjørende betydning at domstolene settes ressursmessig i

Sametingets president Aili Keskitalo.

stand til å ivareta den samiske dimensjon i sitt arbeid. Vi har i flere år sett at både Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark er underfinansiert og at dette fører til at prosessen med å få utredet og behandlet sakene tar for lang tid. Samtidig er det mange fra den eldre generasjon samer som faller fra, noe som fører til at det kunnskapsrikdom disse besitter forsvinner. I samisk kultur har vi tradisjonelt hatt en muntlig overleveringstradisjon og når denne kunnskapen forsvinner utgjør dette i seg selv et retts-sikkerhetsproblem for samene. For det andre vil det være et behov for et etterutdanningstilbud for dommere, da særlig i de lavere instanser som særlig belyser faktiske og metodiske spørsmål knyttet til samenes stilling som folk og urfolk i Norge etter folkeretten og norsk rett. Man bør her problematisere hvordan samiske sedvaner og rettsoppfatninger kommer til uttrykk i rettspleien og hvilke rettskilder man kan se hen til. Jeg vil i denne forbindelse nevne at Sametinget ofte gjør vurderinger, tar forbehold eller har spesifikke presiseringer når lover og forskrifter som berører samiske interesser utarbeides. Dette er også rettskilder når konkrete problemstillinger skal avgjøres i domstolene.

Som en start på oppfølgingen av «Hjertespråket» bevilget Kommunal- og moderniseringsdepartementet én million kroner ekstra til Sametinget. Hvordan skal midlene benyttes?

– «Váibmogiella – Hjertespråket» har mange gode forslag på lovendringer og andre tiltak som skal forbedre og sikre fremtiden for samiske språk. Mange av forslagene behøver imidlertid ytterligere utredninger og faglige vurderinger før de kan iverksettes.

– Sametinget fikk én million kroner fra statsråd Sanner rett før sommeren i år, som skal gå til oppfølgingen av «Váibmogiella – Hjertespråket». Selv om én million er lite sammenlignet med hvor mye ressurser departementene bruker til oppfølging av ulike utredninger, bidrar disse midlene til at Sametinget kan utrede noen av de foreslåtte tiltakene og forslag til lovendringer. Når Regjeringen nå har gitt oss midler til å starte med oppfølgingsarbeidet, tar vi fra Sametinget det som et signal om at de også er klare for å jobbe videre med oppfølging av forslagene i «Váibmogiella – Hjertespråket», avslutter sametingets president Aili Keskitalo.

Hjertespråket

I rapporten NOU 2016:18 «Hjertespråket – forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk» har språkutvalget foreslått lovendringer og tiltak innenfor flere områder som har betydning for domstolene. Blant annet lovendringer, informasjonsplikt fra offentlige myndigheter, rett til svar på samiske språk fra offentlige organer og samisk språkbruk i justissektoren.

Av Åste R. Ruud

Anne Karin Olli

Foto: Torbjørn Tandberg

– Regjeringen er opptatt av å ta vare på og styrke samiske språk, og har også det overordnede ansvaret for at nasjonale og internasjonale rettsregler for de samiske språkene blir fulgt opp. Dette sier statssekretær Anne Karin Olli. Hun har ansvar for samiske saker i Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

I høringen ba KMD om synspunkter på utvalgets forslag til lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene, samtidig som de også oppfordret til flere innspill på hvordan regjeringen kan følge opp utvalgets rapport. Om resultatet av dette sier statssekretæren; – Rapporten fra Samisk språkutvalg, NOU 2016:18 «Hjertespråket», har vært på bred

offentlig høring, og det er kommet en lang rekke innspill. Kommunal- og moderniseringsdepartementet jobber nå med videre oppfølging av «Hjertespråket». Dette arbeidet skjer i tett dialog med Sametinget og øvrige berørte departementer.

– KMD har her et koordineringsansvar, mens de ulike departementene har ansvar for oppfølgingen på sitt fagfelt. Involverte departementer er blant annet Justisdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og Helsedepartementet.

Olli legger til at det er for tidlig å si noe konkret om tidsløpet for den videre oppfølgingen, og hvilke tiltak og endringer som vil bli iverksatt som en oppfølging av rapporten.

Mer kompetanse om samerett og urfolksrett

Domstolene må ha god kompetanse om same- og urfolksrett, og Domstoladministrasjonen må sørge for kompetanseoppbygging. Dette mener Anne Marit Pedersen, advokat og varamedlem i Domstoladministrasjonens styre.

Pedersen, som også tidligere har vært medlem av Finnmarkskommisjonen, mener det er flere viktige forutsetninger som må ligge til grunn for at domstolene skal kunne behandle og avgjøre samiske saker på en best mulig måte.

– Samiske saker favner over et bredt spekter og kan dreie seg både om saker med utspring internt i det samiske samfunnet og saker der samiske interesser står mot andre. Domstolene må ha god kompetanse på same- og urfolksrett. I tillegg til de ordinære kravene som stilles til dommere, om å ha god kjennskap til jussen, må dommerne også ha tilstrekkelig kunnskap om det samiske samfunnet. Gjennomgående er det viktig å kjenne til samiske uttryksformer ved bevisvurderingen. Dette er viktig for at folk skal oppleve seg forstått i domstolene, både språklig og kulturelt, og for å sikre riktige avgjørelser.

På spørsmål om hva Domstoladministrasjonen og den enkelte domstol bør gjøre for å legge til rette for dette, svarer Pedersen;

– Domstoladministrasjonen må fortsatt ha fokus på den samiske dimensjonen i rettsvesenet og sørge for kompetanseoppbygging både med hensyn til kunnskap om det samiske samfunnet og om same- og urfolksretten. I den enkelte domstol må det være fokus på at samiske saker skal behandles på en like god måte som andre saker. Tolkning er ofte nødvendig, men er ikke en fullgod erstatning for direkte kommunikasjon, og retten bør settes med samiskspråklige dommere der det er mulig,

Anne Marit Pedersen

mener Pedersen. – I dag er det i praksis små muligheter til å gjøre det i de fleste domstolene. Indre Finnmark tingrett er naturlig nok den domstolen som har størst mulighet til å gjøre det. De har vært bevisst på dette og lagt til rette for at rettsmøter i sin helhet, eventuelt tilnærmet i sin helhet, kan foregå på samisk. Som advokat har jeg erfaring med at dette er betryggende for samiskspråklige klienter. Flere har signalisert at de både uttrykker seg lettere og opplever seg forstått, på en annen måte enn det som kanskje ville vært tilfelle om de hadde måttet bruke norsk eller bli tolket.

– Domstolene bør også noen ganger vurdere å bruke eksisterende mulighet i domstolloven, til å overføre aktuelle samis-

ke saker til Indre Finnmark tingrett, som har særlig kompetanse på å behandle samiske saker.

Domstolkommisjonen skriver i sitt mandat: «I utredningen skal det være et viktig formål at brukerne har god tilgang til tvisteløsning av høy kvalitet, herunder for den samiske befolkningen».

Forventninger til Domstolkommisjonen

– Mine forventninger er at den samiske befolkning skal ha muligheten for å få behandlet sine saker for domstoler som har kompetanse på det samiske samfunnet og som dermed i tilstrekkelig grad vil ha forståelse for sakene. Det fordrer at kompetansen er til stede i alle instanser, noe kommisjonen bør uttale seg om hvordan kan oppnås, mener Pedersen.

– Videre forventer jeg at kommisjonen fremmer konkrete forslag til tiltak, blant annet om hvordan den generelle kompetansen om samerettslige spørsmål i domstolene kan økes, men også ved å foreslå ordninger som gjør at samiske saker i større grad enn i dag kan overføres til Indre Finnmark tingrett.

– Kommisjonen bør også si noe om spørsmålet om retten fortrinnsvis bør kunne settes med samiskspråklige meddommere i saker der samiske aktører er involvert, avslutter Anne Marit Pedersen.

*

Justis- og beredskapsdepartementets forventninger

– Domstolkommisjonen har fått et svært viktig oppdrag med et bredt mandat. Mandatet gir kommisjonen rom til å prioritere hva som er viktigst fordi mange aktuelle temaer ikke er nevnt spesielt. At hensynet til den samiske befolkningen er nevnt spesifikt i mandatet viser at dette er et viktig tema. Mandatet angir kommisjonens oppdrag og jeg finner det ikke riktig å gi nærmere føringer. Dette sier statssekretær Vidar Brein-Karlsen til Rett på sak.

“ I den enkelte domstol må det være fokus på at samiske saker skal behandles på en like god måte som andre saker ”

Flere samerettslige spørsmål for domstolene?

I den senere tid har flere samerettslige spørsmål blitt behandlet av domstolene.

Professor dr. juris Øyvind Ravna tror ikke det er en tilfeldighet:

– Sakene reiser spørsmål om i hvilken grad Norge skal være i stand til å oppfylle sine folkerettslige forpliktelser over samene som urfolk, mener han.

Av Åste R. Ruud

– Jeg tror nødvendigvis ikke at dette er en tilfeldighet at flere saker behandles nå, også i Høyesterett. Disse sakene reiser jo i forholdsvis stor grad spørsmål om i hvilken grad Norge skal være i stand til å oppfylle sine folkerettslige forpliktelser overfor samene som urfolk i Norge, sier Ravna.

Til daglig jobber han på det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet hvor han er leder av forskergruppe for same- og urfolksrett. Utover same- og urfolksrett er fagene hans tingsrett, folkerett og rettshistorie.

Fra politisk til rettslig arena

– På samme måte som for miljørettslige spørsmål, kan det synes som om same- og folkerettslige spørsmål blir flyttet over fra den politiske til den rettslige arenaen. I dette kan det jo ligge et signal om at Norge på det politiske plan ikke i tilstrekkelig grad lever opp til sine rettsforpliktelser overfor samene. Eksempelvis holder det ikke å ratifisere ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stamemfolk i selvstendige stater, om man ikke evner å oppfylle de resultatforpliktelsene det innebærer, mener han.

– Det kan for eksempel også spørres hvorfor staten ennå forholder seg til en konsultasjonsavtale fra 2005 når det allerede i 2007 ble fremmet et lovforslag som sikrer denne folkerettslige forpliktelsen overfor urfolk i langt større grad enn avtalen. Norge sluttet seg også samme år til FNs erklæring om urfolks rettigheter, som fastslår at standarden i en del tilfeller er fritt, forhåndsinformert samtykke og ikke alene konsultasjoner.

Flere saker til behandling

Høyesterett har også flere saker til behandling nå, hvor en er plenumssak. Hva tror du er årsaken til dette?

– Hvis vi ser konkret på disse sakene, kan Jovsset Ante Sara-saken forklares ut fra at vi nå begynner å se de rettslige konsekvensene av omorganiseringen av reindriftsforvaltningen i 2014. Denne ble kritisert fra samisk hold, og at det nå kommer prinsippaker ut

Øyvind Ravna

av den, bør ikke være overraskende, mener Ravna. – Kritikken gikk blant annet på at FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter kunne bli krenket ved å ta bort områdestyrene, som hadde en samiske representasjon.

– Selv om saken som nå er oppe i Høyesterett har en noe annen tilnærming og gjelder reintallsreduksjon, står konvensjonen sentralt i ankegrunnlaget, blant annet på grunn av betydningen av forhåndsinformert samtykke fra representativt, samisk organ.

– Kjernen i saken, lovligheten av reintallsreduksjon, er også forankret i konvensjonen idet Høyesterett må prøve i hvilken grad Norge kan gi lover som kan innebære vesentlige inngrep i det materielle grunnlaget for samisk kultur, og som dermed kan stå i motstrid til artikkel 27 i konvensjonen. For øvrig ga Sametinget heller ikke samtykke til disse reglene i sin nåværende form da de ble vedtatt, forteller Ravna. – Spørsmålet om i hvilken grad et slikt inngrep, som fratar en same muligheten til å leve av reindrift, også krenker EMK P1-1 om vern av eiendom kan trolig også bli avklart.

– Saken som skal opp i plenum i januar er

et resultat av finnmarksloven, forvaltningen av denne og rettskartleggingen i Finnmark. Rettskartleggingen ble i større grad rettsliggjort da Utmarksdomstolen for Finnmark ble satt i virksomhet i 2014 for å behandle saker fra Finnmarkskommisjonen. At saker fra denne domstolen, som i stor grad vil være av samerettslig art, raskt kommer inn for Høyesterett, kan prosessuelt forklares ut fra reglene om direkte ankeadgang.

– For å besvare spørsmålet ditt, må man nok se det i en bredere sammenheng, herunder hvordan forvaltning og rettskartlegging initiert gjennom finnmarksloven, utøves. Jeg skal imidlertid være forsiktig med å uttale meg i denne saken da jeg var rettslig medhjelper for Nesseby bygdelag da saken gikk for Utmarksdomstolen og ennå har en rådgiverfunksjon for bygdelaget. Men det er neppe noen hemmelighet at Finnmarkslovens regler vil stå sentralt i saken.

– Ser vi på saken om erstatning for reinskade i Os kommune, kan det sies at den er et resultat av at regjeringene, i likhet med når det gjelder konsultasjonslovforlaget og hålogalandslovforslaget, har latt et høyst aktuelt lovforslag ligge hele 10 år i departementets skuffer. Hadde forslaget om endringer i reindriftsloven blitt behandlet og vedtatt, ville landet trolig hatt regler som i større grad fordeler ansvaret for å unngå beiteskader mellom rettighetshaverne (reindriftsutøvere og grunneiere) i slike saker som denne. De ville da neppe kommet opp for domstolene – i alle fall ikke for Norges Høyesterett, mener Ravna.

– Alt i alt vil jeg si at domstolene i dag i større grad synes å forholde seg til samiske sedvaner, rettsoppfatninger og kultur enn tidligere. Det er jo å håpe at denne utviklingen også gjenspeiles når sakene kommer til vår høyeste domstol, avslutter Øyvind Ravna.

Behov for videreutvikling av domstolenes samiske dimensjon

Kronikk av Finn Arne Schanche Selfors

Under domstolenes jubileumsseminar om samerett ble det med styrke fremholdt at det fortsatt er et stort behov for å videreutvikle den måten domstolene behandler saker der samiske personer og det samiske samfunns-liv blir berørt. Det samme fremheves av flere personene gjennom intervjuer i serien om den samiske dimensjonen i Rett på sak.

Det sies gjerne at en god dommer i tillegg til å være en god jurist med godt juridisk skjønn, også må ha god kjennskap til samfunnsforholdene. Mange vil nok ha den oppfattelsen at de fleste samer er godt integrert i det norske samfunn, og at det dermed i praksis ikke er så stor forskjell på det norske og det samiske samfunnsliv. I så

fall kan man lett tenke seg at også mange av aktørene i rettssaker kanskje i for liten grad vurderer om det er spesielle samfunnstrekk som bør belyses i saken, ut fra behovet om at bevisene om de faktiske forhold settes i en riktig kontekst.

Et eksempel på dette kan være om sakkyndige i familiesaker har fått den riktige forståelse av de kulturspesifikke sider ved foreldre og barns handlinger og væremåte. I så fall vil det selvfølgelig kunne være helt avgjørende at dommeren har en tilstrekkelig kunnskap til at eventuelle feiltolkninger kan bli prøvd og avdekket.

Stortingets beslutning om å nedsette en egen kommisjon for å granske fornorsknings-

politikken og dens konsekvenser, viser behovet for at også domstolene går grundigere inn i arbeidet med å legge forholdene til rette for at dommerne har den nødvendige kunnskap om det samiske samfunn.

Flere har vært inne på språkets betydning i rettssaker, både ut fra rene rettssikkerhets-hensyn og ut fra den respekt som domstolene bør vise samiskspråklige parter og samisk kultur generelt. Disse forhold ble vurdert av språkløvutvalget, NOU 2016: 18 Hjertespråket. Det var dessverre nokså få høringsuttalelser fra domstolene, noe som kanskje indikerer at også de språklige spørsmål må tas bredere opp i fremtiden.

Siden vi har generalistdommere i Norge, vil det gjennomgående være slik at dommerne har god trening i å sette seg inn i retts-spørsmål, selv om man ikke har spesialkunnskaper på forhånd. Vi ser likevel at generalistdommeren er under press, med krav om mer spesialisering på flere rettsområder. Når det gjelder sameretten så kan det trekkes frem at rettskildene ofte kan finnes i samiske sedvaner og rettsoppfatninger, samt internasjonal urfolksrett. Å forholde seg til slike rettskilder kan kanskje være uvant for mange. Jeg har ikke selv noen klar oppfatning av om same-retten bør spesialiseres, i tilfelle på hvilken måte. Men spørsmålet bør etter min mening uansett drøftes nærmere. Jeg regner med at den nye domstolkommisjonen vil ta opp denne problemstilling, og at det også bør debatteres ellers.

Jeg er svært tilfreds med at Domstolad-ministrasjonen har vist en aktiv holdning til domstolenes samiske dimensjon, slik det kom frem under jubileumsseminaret tidligere i år, samt ved opprettelsen av det samiske forum. Forumet vil fra og med neste år bli ledet av en egen styringsgruppe. Jeg tror dette vil bidra til at forumet på en bredere og bedre måte vil ta opp de samerettslige utfordringer domstolene står overfor, og foreslå gode løsninger.

Den overordnede målsetting vil være at den enkelte same og det samiske samfunn har høy tillit til at norske domstoler behandler og avgjør saker på en riktig måte, slik at domstolene samlet sett bidrar til at samisk språk, kultur og samfunnsliv sikres og utvikles i den norske rettsstat.

Foto: DA

KAMERA GÅR!

I advokat- og dramaserien Aber Bergen spelar Bergen tinghus ei viktig birolle. Innspelinga av tredje sesong er i gang, og samarbeidet med Bergen tingrett fungerer svært godt.

Av Randi Holmås

Det har vore filma utanfor Bergen tinghus i alle tre sesongane. Tore Vatne er *location manager* for serien som blir produsert av ITV Studios. Han forklarar korleis det heile går til.

– Me har bygd ein rettssal i studio i Arna, og bileta me filmar framom tinghuset blir sett i direkte forhold til denne salen. Plassen framom tinghuset og fasaden har stor verdi for produksjonen og er ein *location* som serien ikkje kan unnvera.

Tinghuset ein levande del av samfunnet

For Bergen tingrett var det naturleg å stille opp då førespurnaden kom. Tinghuset er ein del av samfunnet og må kunne brukast i seriøse fjernsyns- og filmproduksjonar, samstundes som det flotte bygget blir synt fram.

Under filminga har ITV Studios fått låne fleire rom på tinghuset for kostymeskit, sminke, venting, og matpausar. Dei har òg fått tilgang til straum for lading av kamera, og Statsbygg har stilt opp og gjeve tilgang på straum og vatn utanfor tinghuset.

Koordinering, samarbeid og informasjon

Det er mykje praktisk som skal avklarast i forkant av ei innspeling. Løyver skal hentast inn og folk skal varslast. På innspelingsdagane blir trappa og hovudinngangen framom tinghuset stengd av for både publikum og tilsette på tinghuset. I tillegg blir heile Tårnplass stengd av frå morgonen, noko som òg påverkar verksemdene som finns der. Dette har kravd både koordinering og god dialog.

– Samarbeidet med administrasjonen og sikkerhetsavdelinga i Bergen tingrett og driftsleiar på tinghuset frå Statsbygg er svært godt. Det same gjeld for Bergen kommune, politiet, verksemdene og dei som bur i området. Tinghuset er etter kvart blitt ein såkalla rutinelocation og det går stort sett på skinner kvar gong, seier Vatne.

Eit av dei første spørsmåla som blei avklart med ITV Studios då samarbeidet starta, var at både tilsette og besøkjande skulle vere trygge på at dei ikkje ville bli filma på veg inn eller ut av tinghuset. Dette blei formidla til alle tilsette, som òg har blitt varsla med e-post eller på intranett i forkant av innspelingane, slik at dei var førebudde på at det skulle skje noko litt utanom det vanlege på tinghuset desse dagane.

For lite regn. Bergen Vann laga ironisk nok kunstig regn med hjelp av vassslangar og ein lift til innspelinga.

Odd-Magnus Williamsen agerer en av hovedpersonane i Aber Bergen.

Arbeidsdagen lite påverka

Inne på tinghuset merka ein lite av all aktiviteten, sjølv om me innimellom har fått eit glimt av ein og annan kjend skodespelar.

Ronny Andreassen er tilsett i Sikkerhetsavdelinga i Bergen tingrett, og syns det heile fungerer fint.

– Sikkerhetsavdelinga ser til at politiet blir varsla på førehand, slik at polititransport med framstillingar til fengslings- og rettsmøte kan parkere andre stader enn framom tinghuset. Produksjonsselskapet ordnar med eigen vakt som ser til at ikkje nokon forvillar seg ut hovudinngangen midt under filminga, og dei har òg egne tilsette som orienterer publikum om kva som går føre seg. På denne måten blir det ikkje noko særleg meirarbeid for oss.

Trappa ned frå tinghuset er ein populær stad for fotografering av nygifte, og Bergen tingrett har difor freista å unngå vigslar på innspelingsdagane. Seksjonsleiar i Service- og beramingsseksjonen, Unni Thelen, fortel at dei nokre gonger måtte kontakte komande

brudepar og varsle om at det ikkje ville la seg gjere med fotografering på trappa den aktuelle dagen. Det gjekk stort sett greitt, men enkelte par valde å bytte dag.

Snikskyttar og kunstig regn

Ein av innspelingsdagane av andre sesong skilde seg ut. Om lag 100 menneske var involvert, inkludert stab, skodespelarar og statistar. Bergen Vann laga, ironisk nok, kunstig regn med vassslangar og ein lift. I ei av scenene skulle ein leigemordar sikte mot ein skodespelar med noko som likna eit gevær, frå eit vindauga vis à vis tinghuset.

For å unngå at nokon kunne blir skremde eller misforstå situasjonen, blei både tilsette i tingretten og politiet varsla særskild om denne scena. Då det også synte seg at omkring 40 ivrige politistudentar same dag skulle gje stemnevitneforsikring i ein rettsal med utsikt mot snikskyttaren, fann ein at det kunne være greitt at også desse blei informert. Innspelinga av scena var vellukka, og ingen katastrofealarm blei utløyst.

Gode tilbakemeldingar

Tore Vatne i ITV studios er alt i alt svært nøgd med samarbeidet og syns det meste går på skinner. Han har berre lovord å komme med.

– Me set stor pris på viljen og innsatsen frå alle partar her som gjer det mogeleg å lage TV-drama i Bergen by, fortel Vatne.

På informasjonsmøte fikk to nabokommuner lova kvarandre truskap og blei vigde i påsyn til munter stemning for resten av forsamlinga.

Populært informasjonstilbod om vigslar for kommunane

Då spørsmål om vigslar byrja å strøyme inn frå kommunane i rettskrinsen, arrangerte Bergen tingrett like greitt informasjonsmøte og rollespel for alle kommunane i rettskrinsen.

Av Randi Holmås

Då lovendringa om overføring av borgarleg vigsel til kommunane blei vedteke i juni i år, var det framleis mange spørsmål me ikkje hadde svara på. Lova skulle tre i kraft 1. januar 2018, men det var ikkje avklart om den nye ordninga ville vere på plass frå dag éin. Både kommunar, tingrettar og komande brudepar venta i uvisse, og i september blei det stadfesta at kommunane skulle overta frå årsskiftet.

Bergen tingrett har 20 kommunar i rettskrinsen, og desse har alt frå rundt 280 innbyggjarar i Modalen til 275 000 i Bergen

kommune. Førespurnadane blei fleire og fleire, og då kom ideen om eit felles informasjonsmøte. På denne måten ynskte me å gjere kommunane betre førebudd på oppgåva, samstundes som me vona at dette ville spare oss ein del tid.

Alt frå ordførarar, rådmenn og kommuneadvokatar til serviceleiar og tilsette på bystyrets kontor møtte frå seksten av dei tjue kommunane i rettskrinsen. I tillegg til informasjon om rutinar og praksis i tingretten, fekk dei ymse tips og råd om mogelege

problemstillingar og utfordringar. Det heile blei avslutta med rollespel i vigselrommet, der nabokommunane Osterøy og Vaksdal lova kvarandre truskap og blei vigde i påsyn av vitne, til munter stemning i resten av forsamlinga.

Tilbakemeldingane i etterkant var svært gode, og mange gav uttrykk for at møtet hadde vore både informativt og nyttig. Det gav også kommunane høve til å knytte kontakt med kvarandre for mogeleg samarbeid og erfaringsutveksling.

Takk for besøket – vi lærer noe nytt hver gang

Fredrikstad tingrett har i løpet av de siste årene vært pilot i flere prosjekter i domstolene. Dette har ført til mange besøk av både tingretter og grupper som vil høre om hvordan vi jobber med de ulike prosjektene.

Av administrasjonssjef Wendla Dehli Evensen, Fredrikstad tingrett

Spesielt har vi hatt mange besøk som et resultat av vår deltagelse i Aktørportal-prosjektet. Totalt tolv domstoler har vi besøkt eller fått besøk av det siste halvannet året. Fredrikstad ble også kåret til Norges mest attraktive by i år, og kanskje det har bidratt til flere besøk?

Vi setter stor pris på besøk fordi det er mye læring i det å dele med andre. Vi må forberede oss og holde oss oppdatert. De som kommer på besøk har ofte ulike problemstillinger de ønsker at vi skal ha en dialog om.

Derfor har vi alltid ett mål for hvert besøk vi har; vi skal lære minst to nye ting. Det slår til i 99 prosent av besøkene. Takk skal dere ha. Det blir nemlig gjort mye godt arbeid i de ulike domstolene i Norge, og vi må bli flinkere til å dele. Ved hvert besøk får vi gjerne spørsmål vi ikke har fått før. Det fører jo til at vi må finne frem til svaret og vi lærer noe nytt!

Etter domstolledermøtet, har sorenskriveren og jeg kommet tilbake til tingretten og blitt inspirert til å gjøre enda mer. Mange gode eksempler fra andre domstoler ble presentert. Ikke alle like aktuelle for en mellomstor tingrett som Fredrikstad, men det er alltid noe lurt å ta med seg.

Vi arbeidet med ny strategisk plan – Domstolene 2025 på domstolledermøtet. Under punktet samsvar mellom ressurser og oppgaver, var punktet «Mer for mindre». På domstolledermøtet var det flere innlegg med gode ideer til innsparinger, gode erfaringer, lure løsninger og tiltak som vi skal sjekke ut. Mer for mindre, det skal vi få til gjennom å se på arbeidet som gjøres i andre domstoler og deres erfaringer, og kanskje kommer det flere på besøk? Da lærer vi helt sikkert noe nytt!

Fremtidens jordskiftedommere på besøk.

Nedre Telemark tingrett. Bak fra venstre: Kristin Barth-Larsen og Atle B. Monsen. Foran fra venstre: Anne Kristin Persson, Isak Dammann og Monica Klokseth

Etiske utfordringer ved digitalisering av domstolene

Rettens verdighet som etisk retningslinje

A har innklaget tingrettsdommer B etter pådømmelse i tilståelsessak, og anført at rettsmøtet opplevdes uverdigg og lite alvorstungt. Det var ikke slik A hadde tenkt seg sitt første møte med domstolene. Dommeren brukte lang tid på å logge seg inn på sin datamaskin, og denne og en annen skjerm som sto der, var så høye at A ikke fikk øyekontakt med dommeren. Dommer B virket ukonsentrert og mer opptatt av det som skjedde på dataskjermene enn av A og hans sak.

Eksempelet er oppdiktet, men det kunne ha vært en sak for Tilsynsutvalget for dommere. Dommernes atferd, opptreden og kommunikasjon i retten er viktig for folks tillit til domstolene og deres avgjørelser. På et nordisk dommerseminar i Stockholm nylig ble det presentert en omfattende kartlegging i svenske domstoler som konkluderte med at parter og vitner må oppleve at de kommer til orde, at de får en upartisk og likeverdig behandling, at de blir møtt med respekt og at dommerne med sin atferd gjør at man får tillit. Kollegaveiledningsprogrammet i Norge bygger på de samme tanker.

Den digitaliseringsprosess som nå gjennomføres i domstolene her i landet påvirker hvordan dommerne fremstår og kan utfordre rettens verdighet.

At det vil være tekniske problemer og praktiske utfordringer med den digitalisering vi nå opplever i domstolene, er ikke til å unngå. Men som eksempelet ovenfor viser kan dommerens verdighet også bli utfordret. Det kan ta lang tid å logge seg på med eget brukernavn og hente opp rettsboken fra Lovisa. Dommeren sitter bak én, to, ja kanskje tre og flere skjermer, f.eks. dersom dommeren velger å supplere med sin egen iPad for raskere kildesøk, samtidig som dommeren skal være protokollfører og må bruke Adobe for å markere med ulike farger på fellesskjermen det som partene ønsker dokumentert. I dag gjennomfører vi fjernavhør og fengslinger

ved bruk av videolink, men det er lett å tenke seg neste skritt der også selve hovedforhandlingen med aktørene forutsettes gjennomført ved Skype eller lignende fjernmøteteknologi. Mer eller mindre komiske situasjoner kan oppstå, som en nylig hendelse fra Oslo tingrett der advokatens dataskjerm deiset i gulvet etter flere andre tekniske problemer, og dommeren, i følge hennes egen beskrivelse, prøvde å være avvæpnende og morsom; advokaten måtte bare fortsette fordi dette skjedde stadig vekk, sa hun, advokaten ble enda mer forvirret, og dommeren angret på at hun ikke holdt kjeft.

Forventingene til mer effektiv saksbehandling i og utenfor rettssalene øker ved digitalisering, og mulige fremtidige gevinster forskutteres ved den såkalte ABE-reformen. Ting skal gå raskt og kommunikasjonen blir fort uformell.

Som en motvekt til dette ønsker vi å trekke frem hensynet til rettens verdighet, eller solennitet som også er benyttet som betegnelse. Uttrykket «solennitet» er lite brukt i det norske språk, men i svenske og danske ordbøker er det oversatt med høytidelighet. I NOU 2001:32 (Rett på sak) på side 567, drøftes hensynene til solennitet og effektivitet ved domsavsigelsen. Twistelovsutvalget fremholder at den psykologiske betydningen av formene ikke bør undervurderes: «Ved å gi rettsforhandlinger et seremonielt preg tilskier man å skape en atmosfære av høytid og verdighet som antas å fremme respekten for domstolene og deres avgjørelser».

Formålet med gjeldende etiske prinsipper for dommeratferd er å fremme at dommere opptre på en måte som skaper tillit til domstolene og deres avgjørelser. I prinsippene punkt 6 fremgår at dommeren skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen, og i punkt 4 at dommerens opptreden ikke skal være egnet til å skade

den alminnelige tilliten til domstolens eller dommerstandens anseelse. Vi tenker oss at solennitetshensynet kan sammenfatte den verdighet og høytid som kan utledes av våre etiske prinsipper.

Digitalisering kan aldri erstatte solennitet. Det er en utfordring for den enkelte dommer å ivareta hensynet til rettens verdighet når domstolene digitaliseres. Like viktig er det at også Domstolsadministrasjonen og dens digitale utviklere tilrettelegger datasystemene og finner tekniske løsninger som gjør at dommerne på best mulig måte kan sørge for at den enkelte sak blir behandlet med den verdighet og høytid den fortjener. Det er dommeren som ut fra saken, ikke det tekniske utstyret, skal bestemme hvor alvorstungt rettsmøtet skal være.

Dommerforeningens fagutvalg for etikk

Fagutvalget for etikk er presentert slik på Dommerforeningens hjemmesider: «Utvalget fungerer på forespørsel etter eget initiativ som rådgiver i dommeretiske spørsmål. Medlemmene vil delta i debatter om dommeretikk, og vil også kunne bidra ved kurs og i undervisning om emnet. I tillegg arbeider utvalget med høringsuttalelser om etiske spørsmål generelt, og dommeretikk spesielt.»

Etikkutvalget hadde møte den 27.2.2017 og diskuterte hvordan utvalget skal arbeide videre. Ett av temaene utvalget vil se nærmere på er om det oppstår etiske utfordringer ved den videre digitaliseringen av domstolene.

Utvalget består for tiden av Høyesterettsdommer Ingvald Falch (leder), tingrettsdommer Diderik Heiberg Danbolt i Asker og Bærum tingrett (nestleder), lagdommer Erland Henriksen i Agder lagmannsrett, lagdommer Kari Mjølhus i Hålogaland lagmannsrett, og tingrettsdommer Per Christian Arnesen i Stavanger tingrett.

Rettens dag i Sør-Trøndelag

Det var sjelden velfylte rettssaler og usedvanlig mange tilhører for en vielse når Sør-Trøndelag tingrett i høst arrangerte Rettens dag.

Av Iwar Arnstad

Kasper, Jesper og Jonathan var på tiltalebenken når publikum fikk følge med på en rettssak.

Siste lørdagen i oktober inviterte tingretten publikum til en åpen dag i tinghuset. Besøkerne fikk overvære fiktive rettssaker med riktige dommere og forsvarere. Noen dommere fikk også prøve seg på å være

Leif Otto Østerbø ønsker å gjennomføre Rettens dag flere ganger.

tiltalte som en del av rollespillet.

– Vi gjennomførte både hovedforhandling og et fengslingsmøte der de tiltalte hette Kasper, Jesper og Jonathan. Det var spesielt tilrettelagt for at barna skulle få utbytte, sier sorenskriver Leif Otto Østerbø.

– Så gjennomførte vi en ekte vielse der et sporty par stilte opp og lovet hverandre samhold og støtte i alle livets forhold. Det ble en fin seremoni der de fikk motta folkets jubel etterpå.

– Vi hadde også to kortere foredrag om domstolene og om åpenhet i retten.

Utenfor komfortsonen

– Det er første gangen vi gjennomførte rettens dag og det var en positiv erfaring. Jeg tror vi vil gjøre det flere ganger, men da sammen med lagmannsretten.

– De ansatte stilte opp med en formidabel laginnsats der dere alle tok stort ansvar og fikk prøve seg på oppgaver langt utenfor komfortsonen, for eksempel å spille røver for en dag.

– Dette var helt enkelt gøy samtidig som vi bidro til å vise fram tingretten for publikum, sier Østerbø.

Matematisk modell kan bidra ved bevisvurdering

Matematikere har utviklet en modell som skal gjøre det lettere for domstolene å finne ut hvor mye vekt de kan tillegge DNA-materiale i rettssaker.

Av Kristian Sjøgren, videnskab.dk

Som kjent er DNA-analyser et utrolig verdifullt verktøy i straffesaker der politiet har DNA fra gjerningsmannen – fra for eksempel spytt, fingeravtrykk, hud eller lignende.

Ved voldtektssaker blir ting ofte mer komplisert fordi gjerningsmannens DNA blir blandet med DNA fra offeret. Dermed blir det vanskelig å identifisere en gjerningsmann.

Men nå har forskere fra Aalborg universitet og University of Melbourne utviklet en matematisk modell som hjelper.

– Med denne metoden kan vi hjelpe retten til å snevre inn antallet mulige gjerningsmenn fra flere hundre tusen til høyst sannsynlig å være under 50, forklarer Mikkel Meyer Andersen, som er førsteamanuensis ved institutt for matematikk ved Aalborg universitet. Den nye studien er nylig publisert i det vitenskapelige tidsskriftet PLOS Genetics.

Y-kromosom kan finne gjerningsmann

Den nye modellen bygger på at det finnes én veldig betydelig forskjell på offer og gjerningsmann i de fleste voldtektssakene, og det er at mannen har et Y-kromosom, noe kvinnen ikke har.

Men så langt har det vært uklart hvor mye vekt domstolen har kunnet legge i en match mellom en mistenkt og Y-kromosom-DNA fra et gjerningssted.

– Vektingen av Y-kromosomet i denne typen saker er avhengig av sannsynligheten for at to menn har samme Y-kromosom-profil, og det er denne vektingen vi nå har beregnet, forteller Andersen.

Kan også avgjøre farskapssaker

Den nye forskningen er relevant for en lang rekke saker.

Det mener Niels Morling, som er professor ved Retsmedicinsk Institut ved Københavns Universitet. Han er en av Danmarks ledende eksperter på området, men har ikke deltatt i det nye forskningsarbeidet.

Den nye statistiske metoden for vurdering av Y-kromosom-DNA er et verdifullt nytt verktøy til vurdering av den bevismessige vekten i farskaps-, familiegjengenforenings- og straffesaker, sier Morling.

Frå student til jordskiftedommar på eit par-tre dagar

– Då eg starta på studiet hadde eg eit ønske om å bli jordskiftedommar. Etter feltveka har ikkje dette endra seg. Tvert i imot. Dette seier ein begeistra masterstudent Marte Birkeland.

I haust var feltkurset i eigedomsfag ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) ei veke hos jordskifteretten på Lillehammer. Der fekk studentane ei innføring i nokre nøye utvalde saker, før dei sjølve fekk dra ut i felten å sjå på sakene og møte partar og prosessfullmektigar.

Av Åste R. Ruud

I spissen for feltveka stod Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett. Ivar Øygard, tidlegare jordskifterettsleiar i jordskifteretten, var ein av dommarane som hadde laga opplegget for studentane. Han fortel;

– Dette er andre gongen vi får besøk av sisteårs-studentar frå NMBU. For jordskifteretten er dette interessant og nyttig, mellom anna fordi vi får tilbakemelding på korleis rettsendringssakene fungerer etter nokre år.

– Vi plukka ut åtte relativt omfattande og komplekse saker som er avslutta i perioden 2012–2015 for presentasjon:

- Nordsinni østre sameie, Nordre Land; jaktordningssak med spesielle løysingar
- Nordre Lia seterveg og vegen Bjørnstulen-Fagerhøy, begge i Sør-Fron; kompliserte vegsaker for private vegar, 400–600 partar i kvar sak.
- Sødorp sameige i Nord-Fron, svært samansett og omfattande sak med rettsavklaring, grensegang, matrikulering av dyrkingsparsellar, fastsetting av festeavgifter mm.
- Skjærenbrua i Østre Toten, vegsak som omfatta den freda Skjærenbrua
- To urbane saker frå Lillehammer (Langsetlia og Ersgårdsvingen) med m.a. etablering av vedtekter for Velforeiningar
- Ringvold i Nordre Land, etablering av sperregjerde

– Den første dagen blei brukt til innandørs presentasjon av sakene. Dei neste dagane delte studentane seg i åtte grupper der kvar av gruppene gjekk nærare inn på kvar si sak. Vedkommande jordskiftedommar blei intervjuet, og deretter reiste studentane på synfaring for å sjå nærare på sakene i marka. Nokre av dommarane deltok på synfaringa. Studentane intervjuet også nokre av partane.

For jordskifteretten er dette ein fin måte å få tilbakemelding på korleis løysingane i

Einar Hegstad og Marte Birkeland var svært nøgde med feltveka hos Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett på Lillehammer.

rettsendringssakene fungerer, avsluttar Ivar Øygard.

Vinn-vinn for studentar, lærar og jordskifterett

Marte Birkeland er student og inne i sitt femte og siste år som master i eigedomsfag. Einar Hegstad jobbar som førsteamanuensis for eigedomsfag ved avdeling Eigedom og jus.

Her kan du lese om deira oppleving av møtet med jordskiftet faget på Lillehammer.

Første dagen var dei alle samla til teori og gjennomgang av sakene.

Marte Birkeland fortel at studentane hadde sett seg inn i sakene på førehand, og at dei følgde svært godt med då sakene blei presenterte den første dagen.

– Vi hadde mange spørsmål og det blei mykje diskusjon då dommarane presenterte sakene. Dette var veldig lærerikt og ein fin måte å bli ekstra godt kjent med eiga sak, og også dei andre, fortel Birkeland. – Så var

det spennande å høyre korleis dommarane jobba og kva for vurderingar dei hadde gjort i sakene vi skulle jobbe med, fortel Birkeland. – Dette får vi jo ikkje i teorien.

Under feltkursveka kontakta også den gruppa Birkeland jobba i fleire partar. Dei intervjuet advokatar, kommunen og om lag ti grunneigarar. På førehand hadde dei kontakt med jordskiftedommar Ivar Øygard som hadde deira sak. Birkeland fortel at det var spennande å få synet til alle disse aktørane.

Fire års pensum på fem dagar

I feltkursveka tok studentane i bruk alt dei har lært dei fire første åra.

– Dette var komplekst og det var få eller ingen avgrensingar, fortel Birkeland. – Vi nøsta opp i det som hadde skjedd, vi brukte både rettsbøker og gamle dokument for å sjå kva for problemstillingar som kom opp. Vi skulle gjere vår eiga vurdering av jordskifteretten sine vurderingar. Var det noko som kunne vore gjort på ein anna måte? Vi kunne bruke

alt vi har lært samla i ei konkret sak, og å kombinere alt dette var ikkje lett. Det var både ei utfordrande, interessant og nyttig oppleving.

Sterke kjensler for eigedommar

Birkeland var budd på mykje av det faglege, men dei mellommenneskelege kjenslene i jordskiftesakene, kom noko uventa.

– I felten opplevde vi kor mykje kjensler partar kan ha til eigedommar, og også kor ulike oppfatningar partane hadde av saka. Dette var det mest overraskande under feltkursarbeidet. Partane er sterkt knytte til eigedomane sine, og i praksis såg vi kor sterke kjensler kan vere. Det var både spennande og nyttig å sjå kva som skjer når desse kjenslene blir utfordra i ei jordskiftesak, fortel Birkeland. – Nå veit eg at dette er noko ein jordskiftedommar må takle dagleg, og at vi ikkje må gløyme kor viktig eigedomsretten er for folk.

– Det neste halve året skal eg skrive masteroppgåve, og så startar eg å søkje etter jobb. Då eg starta på studiet hadde eg eit ønske om å bli jordskiftedommar. Etter feltveka har ikkje dette endra seg. Tvert i imot. Dette er utruleg interessant, seier ei begeistra Marte Birkeland.

Du finn studentanes rapport under nyheita «Eiendomsstudentene studerte jordskiftesaker i feltarbeid» på www.nmbu.no/fakultet/landsam/institutt/eiejus.

Vinn-vinn

Einar Hegstad fortel at det betyr mykje for utdanninga at dei kan besøke ein jordskifterett.

– Under ei slik veke opplev studentane eigedomsfaget i praksis og vi lærarar førar den gode kontakten med jordskifteretten vidare medan vi óg får fagleg påfyll. Eg opplever óg at jordskifteretten er svært interessert i å høyre kva studentane finn ut.

– Domarane får høve til at nokon ser på saker dei har hatt, dei får høre korleis partane opplevde å vere part i saken, og også korleis løysninga fungerte i ettertid.

– Dette er et vinn-vinn opplegg. Denne gongen var vi heldige å komme midt i eit generasjonsskifte. Vi fekk ein god gjennomgang av sakene, og dei tre meir eller mindre pensjonerte dommarane Ivar Øygard, Odd Einar Larsen og Johan Enger har mangeårig kompetanse og erfaring studentane kunne nytte godt av. Og dei tok seg god tid med studentane. Jordskifterettsleiar Britt Rusten ønskte velkomen og jordskiftedommar Kjetil Brandsar var den drivande krafta knytte til opplegget for feltkurset. Opplegget fungerte verkeleg kjempebra, seier den svært nøgde

Studentane samla hos jordskifteretten på Lillehammer.

Foto: Ivar Øygard

Studentane i feltarbeid.

Foto: Morten Nordahl Ellingsen

førsteamanuensis. Han legg til at jordskifteretten gjorde ein stor innsats og at sakene som var valde ut var svært gode.

– Dette må då vere god reklame for framtidig rekruttering for jordskifterettane? Studentane får verkeleg smaken på korleis det er å jobbe i jordskifteretten, slår Hegstad fast.

Fleire jordskifterettar

Det er ikkje første gongen NMBU har fagleg opplegg saman med jordskifterettane.

– Det viktige er at studentane kjem ut og opplever eigedomsfaget i praksis, og de siste årene har feltuka vore relatert til jordskifte. Dette har fungert riktig bra. Vi har mellom anna vore i jordskifterettane i Vestfold og i Nedre Telemark. For nokre år sida var vi i Tromsø, og vi har vore i Bergen og Sør-Trøndelag.

Utvikling i eigedomsfaga

Det som tidlegare var jordskiftelinja er nå master i eigedom. Det er ikkje berre namnet som har endra seg.

– I studieprogrammet har vi nå ei meir urban tilnærming enn tidlegare, og vi har meir eigedom og jus allereie frå første semester. Så har vi også meir internasjonalisering. Studentar som ønskjer det, kan ta eit semester ved eit anna universitet, fortel Hegstad. – Det er og meir fokus på den vitskaplege tilnærminga i studiet, og studenten får óg meir trening i å skrive.

– Vi endrar studieprogrammet i takt med endringane i samfunnet, og det har vore god auke i søknaden til studiet dei siste åra. Vi har omkring fire søkjarar per plass, og vi får stadig gode tilbakemeldingar frå arbeids-gjevarar som har tatt imot studentane våre.

Attraktivt å jobbe som jordskiftedommarfullmektig

– De skal vite at dommarfullmektigstillingane i jordskifteretten er svært attraktive. Hadde det vore fleire av dei stillingane, hadde fleire av studentane våre kome til jordskifteretten, avsluttar Einar Hegstad.

Erfaringsseminar – ny rettsmiddelordning for jordskifte

Det er snart to år siden jordskifteoverretten formelt ble innlemmet i lagmannsretten. For Hålogaland og Borgarting lagmannsrett kom ordningen først i gang våren 2017. Det var nå behov for å samle alle lagmannsrettene til et erfaringsseminar.

Av Hilde Wahl-Moen

I slutten av oktober arrangerte Domstol-administrasjonen DA et erfaringsseminar etter innføring av ny rettsmiddelordning for jordskifte. Alle førstelagmennene deltok på dette seminaret sammen med jordskiftelagdommere, jordskifteutredere og utvalgte lagdommere fra hver av lagmannsrettene.

Ordningen fungerer godt og medarbeiderne er godt tatt imot i lagmannsretten. Det er selvfølgelig noen ulikheter i måten det arbeides på, noe som også kom frem under dette seminaret.

Ønsker omforent praksis

Under seminaret skulle det deles erfaringer og i størst mulig grad legges til rette for felles praksis. Det er ønskelig å få en mest mulig omforent praksis knyttet til bruk av de nye stillingene i lagmannsrettene. Samtlige lagmannsretter har en målsetting om å bruke både jordskiftelagdommer og utreder mest mulig også utenfor AJA sakene (anke over jordskifteavgjerd)

Det skulle også avdekkes mangler med ny rettsmiddelordning, drøftes tiltak, og foreslå eventuelle lovendringer. Flere forhold ble diskutert bl.a.

- Omfatter domstolsloven § 12, 2. ledd, 2. punktum avgjørelser av prosessuelle spørsmål eller sakskostnader som har sitt utspring i saker om fast i eiendoms rettsforhold?
- Er jordskiftelagdommers kompetanse etter domstolsloven § 12, 2. ledd for snever?

Alle førstelagmennene redegjorde for erfaring med ny ankeordning i sin lagmannsrett. Det ble diskutert om forventningene til refor-

Tiltak for å forbedre og eventuelle lovendringer ble diskutert når ny rettsmiddelordning ble diskutert mellom førstelagmenn og jordskiftelagdommere.

men er innfridd. Det ble lagt fram statistikk overantall anker fra jordskifterettene i ulike sakstyper til lagmannsretten. Utfordringen er svært ofte å identifisere og kanalisere de aktuelle saken til jordskiftelagdommer og jordskifteutreder.

Utrederes rolle

En del tema av sted kom mer diskusjon :

- Bør utreder saksforberede ASD saker alene?
- Bør/kan utreder rettsmekle alene?
- Tillater domstolsloven § 12, 2. ledd, 2. punktum at jordskiftelagdommer deltar i avgjørelser som bare omhandler prosessuelle spørsmål eller sakskostnader som er knyttet til saker om fast eiendoms rettsforhold ?

Kompetanse var også et viktig tema på seminaret. Det er behov for opplæring knyttet til

utforming av avgjørelser i tvistesaker. Dette gjelder både for jordskiftelagdommere og jordskifteutredere. For utrederne ble det særskilt pekt på at det er behov for å ha kontakt/erfaringsutveksling seg i mellom og å delta på ingeniørsamlinger for å opprettholde den tekniske kompetansen sin som de er alene om.

Avslutningsvis var konklusjonen at det er viktig å ha denne type erfaringsseminar. Deltakerne var veldig godt fornøyd med tiltaket og ba om at DA må legge til rette for flere slike seminarer i årene fremover.

Foto: DA

Digital sikkerhetskultur

I takt med digitaliseringen av domstolene oppstår en rekke spørsmål om informasjonssikkerhet. Deler av svaret handler om brannmurer og tekniske løsninger. Andre deler handler om hvilken kultur vi har. Eller mer bestemt om hvilken sikkerhetskultur det er i domstolene.

Av Tommy Antero Kinnunen

Digitalisering er i dag på alles agenda. Både offentlige og private virksomheter gjennomgår en stadig omstilling av sine arbeidsmåter, som ledd i den teknologiske utviklingen, for å kunne levere tidsriktige varer og tjenester til befolkningen. I domstolene kjenner vi blant annet til denne omstillingen gjennom prosjektet Digitale domstoler.

Et viktig element å kartlegge i denne prosessen rundt digitalisering av samfunnet og samfunnsfunksjoner, er den digitale sikkerhetskulturen. Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) har med støtte fra Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) utarbeidet en rapport som vurderer nettopp dette.

Åtte kjerneområder

I rapporten framgår det en diskusjon rundt forståelsen av begrepet «digital sikkerhetskultur», og forståelsen utledes til åtte kjerneområder/dimensjoner som beskriver dette på en helhetlig og relevant måte. Nedenfor framgår et kort omskrevet utdrag fra disse kjerneområdene/dimensjonene:

- Fellesskap; Ønsker primært å fokusere på hvordan individet forholder seg til fellesskapet. Ser den enkelte seg selv som en del av et større «cyber-fellesskap»? Blir den enkeltes adferd formet av et felles sett med normer og adferdsmønstre?
- Styring og kontroll; Relaterer seg til fellesskap: Hvordan skal fellesskapet reguleres, og av hvem? Fokuserer på hvordan befolkningen ser på styring og kontroll i et digitalisert samfunn.
- Tillit; Tillit er en grunnstein i ethvert fungerende demokrati og en forutsetning for velferd, stabilitet og økonomisk vekst. Når stadig mer av vår nasjonale vekst er knyttet til digitalisering av samfunnet, blir tillit på dette området stadig viktigere. Digitaliseringen er både avhengig av, og sårbar for, tillit. Når det digitaliserte samfunnet krever at den enkelte skal ta i bruk digitale tjenester og verktøy, forutsettes det tilstrekkelig tillit fra innbyggerne. Først og fremst må tjenestene være sikre. Innbyggerne vil ikke tolerere mange sikkerhetsbrudd før de vil unngå å

bruke de digitale tjenestene, og i verste fall miste tilliten til de som leverer dem.

- Risiko-oppfattelse; Kompetanse, læring og risiko-oppfattelse er knyttet til hverandre. Et eksempel: Studier viser at en kan finne økt «risiko-adferd» blant mennesker som mener at de har mye kompetanse eller ferdigheter. I en studie er risiko-oppfattelse fremhevet som en nøkkelfaktor for utføring av adferdsmønstre.
- Optimisme for teknologi og digitalisering; Ved å fokusere på optimisme for teknologi og digitalisering forsøker en å gå lenger enn å bare observere det faktum at digitalisering bidrar til å forme samfunnet. I stedet trekkes oppmerksomheten mot innbyggernes holdninger til denne utviklingen. Med andre ord: Din holdning til digitaliseringen påvirker måten du forholder deg til teknologi.
- Kompetanse; Alle nordmenn må ha et sett med grunnleggende digitale ferdigheter. Spørsmålet er: Hvor og hvordan får de disse ferdighetene? Det er et paradoks at myndigheter og bedrifter oppfordrer alle til å ta i bruk digitale tjenester, men slike ferdigheter i liten grad inngår i skolens læreplaner. Folk flest blir derfor tvunget til å lære disse ferdighetene på egenhånd og på uformelle arenaer.
- Interesse; Interesser former våre holdninger, ferdigheter og kunnskaper. Interesse påvirker også hvem vi vil assosiere oss med, og dermed hvem vi lærer fra. Med interesse følger det bevissthet, nysgjerrighet og tid. Dette er hjørnестener i all læring. En antar at interesse er en av nøkkelfaktorene for informasjonssikkerhetskultur og at det er viktig for deltakelsen i et digitalisert samfunn.
- Adferdsmønstre; I informasjonssikkerhet er det visse typer adferd som en oppfordrer til, mens en advarer mot andre. Myndighetene, ledende selskaper og eksperter gir råd som i sum kan sees på som en normativ standard for hvordan innbyggerne og ansatte skal oppføre seg på nett. Når det er sagt, ekspert-rådene og normene

Holdning til digitaliseringen påvirker måten du forholder deg til teknologi. Det peker Norsk senter for informasjonssikring på i en ny rapport om digital sikkerhetskultur. Illustrasjonsbilde.

for «sikker adferd» har endret seg over tid. Dette er en naturlig konsekvens av den raske utviklingen i teknologien og hvordan vi tar teknologien i bruk. Dette betyr at det ikke er tilstrekkelig å få opplæring én gang. Opplæring må gjentas. Å studere adferdsmønstre som en del av den norske informasjonssikkerhetskulturen innebærer to ting: Først og fremst, vi vil beskrive det generelle adferdsmønsteret. Deretter vil vi undersøke om de følger rådene som blir gitt dem.

Dårlig rustet

I det følgende oppsummeres rapportens hovedkonklusjon i tre viktige observasjoner, som er viktig å ta med seg videre både i diskusjonen og arbeidet rundt digitaliseringsprosessen;

- Nordmenn er dårlig rustet til å møte den digitale revolusjon
- Frykt for digitale trusler hindrer effektiv digitalisering
- Samfunnet trenger mer kunnskap om digital sikkerhetskultur

Hovedkonklusjonen tegner et bilde av nå-situasjonen rundt nordmenns digitale kultur som fortløpende vil bli forandret. Det vil derfor være viktig at alle aktører i digitaliseringsprosessen tar tak i disse observasjonene, for å kunne bidra til å utvikle den digitale sikkerhetskulturen i en positiv retning. Når det kommer til det operative arbeidet, må det innrettes mot de åtte kjerneområdene/dimensjonene.

Seniorrådgiver Jan Havsås Nordstrøm gir oss glimt fra domstolenes historie

Dommerfullmektigordningen

Del 1

Opprinnelsen

”Forordning om Adskilligt, Justitien og Retens Betjente vedkommende av 19de August 1735” § 2 gav den første hjemmelen til å innsette en fullmektig med domsmyndighet i ”underdommerens” embete. Forordningen forutsatte at fullmektigen allerede var eller ble ansatt hos embetsdommeren personlig.

Etter en bestemmelse om amtmennenes myndighet til å konstituere dommere, heter det videre:

«... men forlanger Dommeren af Øvrigheden i sin Svaghed og lovlige Forfald sin egen Fuldmægtig og Tjener paa nogen kort Tid at forestaae hans Embede, og han dertil af Øvrigheden ansees beqvem, kan det ham tilstedes, dog paa Dommerens eget Ansvar, ligesaafuldt som han selv Retten havde betjent; og skal saadanne Fuldmægtiger af Stiftamtændene i Kjøbstæderne og Amtmændene paa Landet først tages i Eed, siden de holde Retten i den eedsvorne Kgl. Betjentes Sted.»

Forordningen av 1735 § 2 var den grunnleggende hjemmelen for dommerfullmektigordningen i Norge i nærmere 200 år. Etter ordlyden skulle dommerfullmektigene bare brukes i «temporaire» tilfeller, når byfogden eller sorenskriveren selv var indisponert. Imidlertid ble det stadig mer vanlig at amtmennene gav tidsubegrenset autorisasjon hvor underdommeren trengte avlastning på grunn av stor arbeidsbyrde eller høy alder. Enkelte sorenskrivere brukte ordningen til å pensjonere seg. Den regulære pensjonsordningen var at en ny sorenskriver gav den gamle sorenskriveren en andel av embetets

sportelinntekter.

Fra 1736 måtte underdommeren ha juridisk eksamen. Det ble også vanlig at den edsvorne fullmektigen hadde juridikum. Da Justisdepartementet undersøkte praksis i 1845, hadde de aller fleste dommerfullmektigene juridisk embetseksamen.

Reguleringer

Ved kongelig resolusjon av 29. november 1845 fikk amtmennene en detaljert instruks om hvordan forordningen av 1735 skulle anvendes. Et viktig tillegg var at autorisasjon utover tre måneder måtte godkjennes av Justisdepartementet. «[E]n Control hermed af Justits-Departementet maa antages ikke at ville være uden Indflydelse med Hensyn til Valget af de Personer, som bringes i Forslag.» [Departements-Tidende 1845 side 833-841]

Men de forslagene som kom, ble vanligvis godtatt. Departementet vegret seg for å desavuere dommeren ved å nekte approbasjon. Bruk av dommerfullmektiger ble således stadig mer vanlig. I 1885 ble de benyttet hos 67 av landets 81 sorenskrivere og hos 14 av landets 28 byfogder. (Riksarkivet, Justisdepartementet, 2. sivilkontor C, Angående revisjon av forskriftene om byfogder og sorenskrivers edsvorne fullmektiger 1884-1917)

At den ansvarsfulle dommergjeringen skulle legges i hendene på uerfarne menn, ofte den yngste på kontoret, som var privat ansatt hos dommeren og ikke ansatt etter den fremgangsmåten som ble benyttet for dommere, men likevel utøve samme dommermyndighet ofte praktisk talt uten tilsyn,

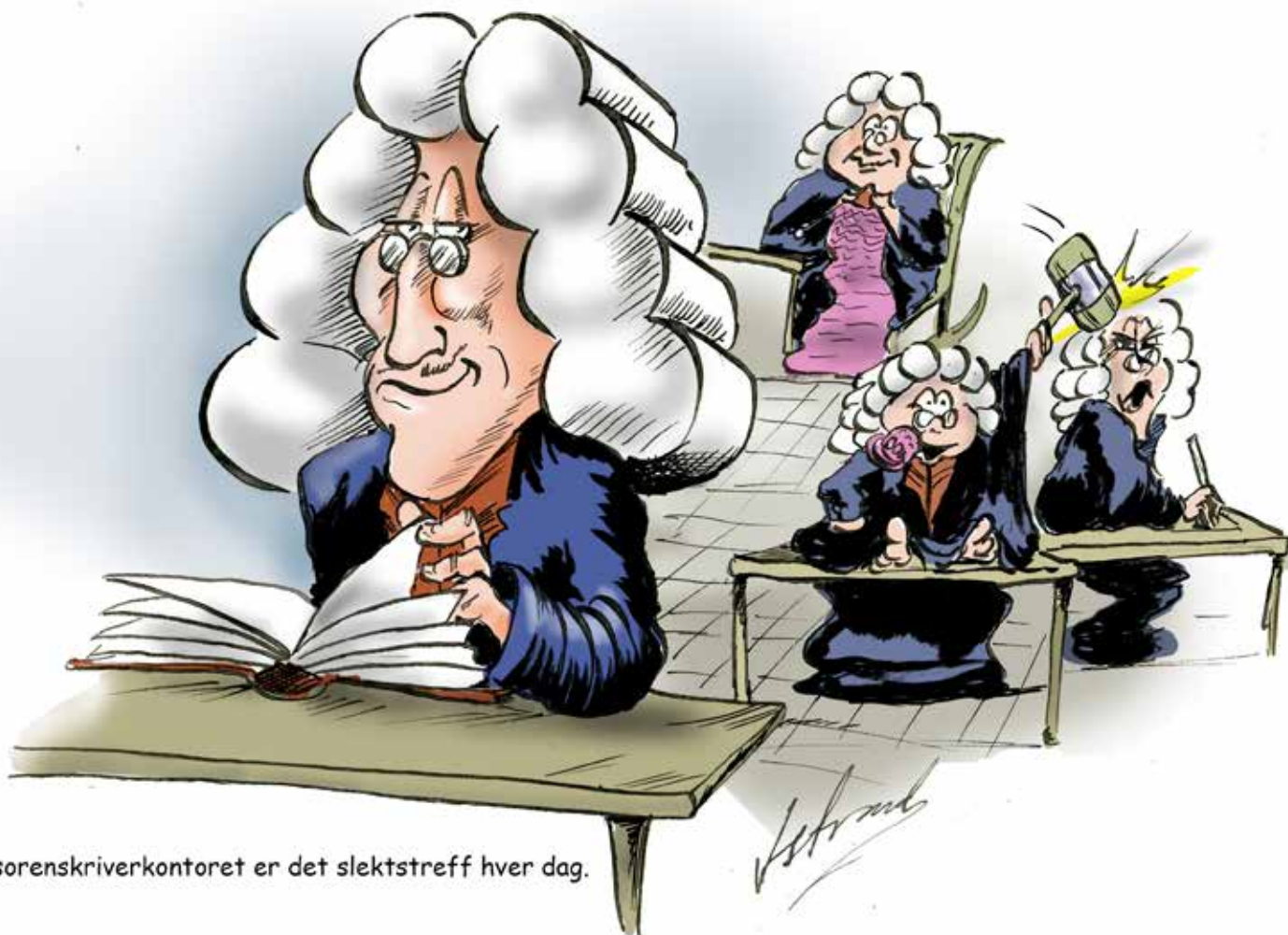
ble kritisert fra mange hold. På den annen side hadde mange underretter åpenbart et behov for større kapasitet til å utføre dommeroppgaver.

Ettersom ansettelse av dommerfullmektiger var vanskelig å begrense, begynte man i stedet å begrense deres myndighetsområde. Innen skifte og tinglysing beholdt dommerfullmektigen gjerne eneansvaret, «de to forretningsomraader, hvor de edsvorne fuldmægtigers handlinger eller undlatelser paafører embedsmændene det største økonomiske ansvar.» (Foredrag av byråsjef Carl Platou 01.09.1917, trykket i Medlemsblad for Den norske dommerforening nr. 25 og 26, januar 1918). Namssakene var også et tradisjonelt arbeidsområde for fullmektigene.

Lønnsforhold

Sorenskrivere og byfogder ble fra 1872 utnevnt på fast lønn. I tillegg ble de bevilget et beløp til kontorholdsgodtgjørelse. Bevilgningen var ment å dekke utgifter som dommeren hadde til blant annet lønn til kontorbetjentene og de edsvorne fullmektigene. Alle på kontoret var ansatt hos embedsmannen, ikke i staten. (Rett på sak nr. 3-2012) Overskudd på kontorholdsgodtgjørelsen beholdt han. Derfor var det ikke uvanlig at sorenskriverens familiemedlemmer bemanet stillingene på kontoret.

I 1911 gikk mange embetskontorister ved landets domstoler over på statslønn og statsansettelse. (St.prp. nr. 80 1911). Samtidig ble det ved bevilgningen til kontorholdsgodtgjørelsen forutsatt at det var ansatt dommerfullmektiger ved nesten alle

-Her på sorenskriverkontoret er det slektstreff hver dag.

de drøyt 100 førsteinstanseembetene; noen hadde to fullmektiger. Det kom imidlertid stadig krav om at dommerfullmektigene også skulle lønnes direkte av statskassen og ikke indirekte gjennom kontorholdsgodtgjørelsen.

Juristforeningen støttet kravet om direkte statslønn i en uttalelse til Justisdepartementet i 1915. De mente samtidig at lønnsnivået burde heves kraftig. «Ser man hen til lønningerne, skulde man tro, at de edsvorne fuldmægtiger ikke rangerer synderlig høiere end principalernes tyende... [Deres] løn er da ogsaa uten sammenligning den laveste, som for tiden bydes de unge akademiske borgere... Det trænger ingen nærmere paa visning, at 1 400 kroner pr. aar ikke paa langt nær er tilstrækkelig til at dække de aller nødvendigste utgifter for en ung mand i 22-25-aarsalderen med de krav, som der i social henseende stilles til en eds-

voren fuldmægtig.» [St.prp. nr. 71 1916]

Fra 1. juli 1916 fikk dommerfullmektigene lønn direkte fra det offentlige. Lønnen for de fleste fullmektigene ble fastsatt til 1 600. I de nordlige fylkene og i de store byene var lønnen høyere. Kontorbetjentene og kontorfullmektigenes lønn ble samtidig forhøyet til 800 – 2 400 kroner avhengig av stilling og ansiennitet. De fleste sorenskrivere og byfogders lønn lå mellom 4 600 – 6000 kroner.

Ansettelsesforhold

Da den nye lønningsmåten for de edsvorne fullmektigene ble diskutert på Stortinget i 1915, uttalte den navnkundige representanten Johan Castberg, som selv var sorenskriver, at

«...[J]eg vil gjøre en reservation overfor, at en slik ordning ogsaa skulde trække med sig, at vedkommende dommer blev uten

indflydelse paa, hvem der ansættes som edsvoren fuldmægtig, idet nemlig forholdet jo paa mange steder er det, at vedkommende fuldmægtig maa optages i sin principals familie; han maa indlosjeres der, blir en del av principalens husstand; da er det ikke ganske korrekt eller heldig, at sorenskriveren mot sit ønske skulde kunne paatvinges hvemsomhelst til overtagelse av en saadan stilling.» [Stortingstidende, Forhandlinger i Stortinget 9. april 1915 om Justisdepartementets civile budgett, s. 939] Oppgjøret for kost og losji gjenstod som et privat forhold mellom sorenskriver og fullmektig.

Det hendte at fullmektigen ble gift med sorenskriverens datter. – Slikt gir stoff til romaner. Den mest kjente dommerfullmektigen i litteraturen er Dyre Rein i romanen med samme navn av Jonas Lie, som ble utgitt i 1896.

Budsjett, strategi og felleskap

I forrige Rett på sak kritiserte jeg ABE-kuttet på 12,7 mill som regjeringen foreslo for domstolene. Samtidig uttrykte jeg frykt for at dette beløpet skulle øke gjennom budsjettforhandlingene i Stortinget. Det siste har ikke slått til!

Budsjettforliket mellom Venstre, KrF og regjeringspartiene tilførte oss like mye som økningen i ABE-kuttet. Vi har jobbet aktivt for å få enda litt mer midler for domstolene på oppløpssiden i budsjettprosessen. I denne fasen av prosessen er det begrenset handlingsfrihet, men for oss gjelder uttrykket «alle monner drar». Jeg synes vi har hatt en svært god dialog med Justiskomiteens medlemmer, og er veldig fornøyd med at de igjen har vist forståelse for den økonomiske situasjonen i domstolene.

Det vil gjøre det mulig å avhjelpe situasjonen i noen domstoler som har ekstra store problemer.

I oktober arrangerte vi domstolledermøtet for andre gang siden jeg ble direktør. Jeg synes det ble veldig bra og vi har fått mange positive tilbakemeldinger. I år utvidet vi gruppen av ledere som fikk delta og det var et initiativ som ble satt pris på.

Vi fikk spesielt god respons på de tre eksterne innleggene som åpnet den første dagen. Først ute var professor Jørn Rattsø som snakket om vår sannsynlige fremtidige økonomi. Det var nok delvis en kalldusj, men samtidig en realitetsorientering som vi må ta med oss som ledere.

Deretter hadde vi tre innlegg om de muligheter informasjonsteknologien gir oss for økt effektivitet og kvalitet i domstolene. Presentasjonene fra Torgeir Waterhouse fra IKT Norge, Thomas Anglero fra IBM Norge og Knut-Magnar Aanestad fra Advokatfirmaet Kluge var utrolig spennende og kanskje litt skremmende for noen av oss.

Min konklusjon etter å ha hørt disse ekspertene er at vi går en spennende tid i møte. En tid hvor mye vil endre seg. En tid som krever nysgjerrighet og omstillingsevne. En tid hvor vi etter hvert vil måtte ta mer grunnleggende grep for å endre vår virksomhet og tilpasse den til nye økonomiske ramme-

betingelser, brukernes nye forventninger og de teknologiske mulighetene vi etter hvert får. Innleggene på domstolledermøtet finner dere gjennom å søke opp Domstoladministrasjonen på Youtube.

Foto: Carine Dillner Hagen

DAs direktør Sven Marius Urke

For å styre oss selv inn i fremtiden satte DA på begynnelsen av dette året i gang arbeidet med en ny strategi for domstolene. Gjennom en questback som gikk ut til alle i domstolene og en digital pakke, «90 minutter om Domstolene 2025» fikk alle ansatte og alle domstolene MULIGHETEN til å forme sin egen fremtid.

Noen grep denne muligheten begjærlig, andre lot den fare fordi. Slik er det. Ikke alle er interessert i strategiarbeid og dagens dont er krevende nok for mange. Siste runde med bred medvirkning fra dere i domstolene hadde vi på domstolledermøtet hvor hele ettermiddagen første dag ble satt av til gruppearbeid om fremtiden. Den viktigste tilbakemeldingen som kom ut av denne avsluttende runden var at strategien burde spisses og gjøres mer ambisiøs. Det var en fin tilbakemelding å få og det har vi som sitter i strategigruppen lojalt fulgt opp.

Helt fra jeg tiltrådte som direktør har jeg vært opptatt av «vi». Samtidig som hver enkelt domstol er svært selvstendig og autonom og

samtidig som domstolene og DA har helt ulike roller, er det viktig for meg at vi også både følger og erfarer et grunnleggende felleskap. Jeg har derfor aldri forstått at det behøver å være noen form for mistillit eller mistenksomhet mellom DA og domstolene. Forholdet mellom DA og domstolene må bygges på tillit og respekt. Derfor har jeg lagt stor vekt på at alle dere som arbeider i domstolene skulle få muligheten til å være med på å forme fremtiden gjennom aktiv deltakelse i strategiarbeidet. Og til slutt skal strategien vedtas av styret og der er jo også domstolrepresentantene er i flertall. Slik må det være. Dere bestemmer. DA utfører.

Strukturendringer er et tema som lett skaper konflikt og mistillit. Denne gangen vil jeg trekke frem Vestfold som et eksempel på at også slike sensitive prosesser kan gå utrolig bra dersom man håndterer de riktig. I budsjettproposisjonen for neste år har regjeringen foreslått at de fire tingrettene i Vestfold slås sammen til Vestfold tingrett og den nye tingretten vil sannsynligvis ble etablert i løpet av 2018. Etter hvert vil virksomheten bli samlet på ett sted i fylket, noe som var en forutsetning som de ansatte krevde å få inn i intensjonsavtalen om sammenslåing. Jeg er imponert over det arbeidet de ansatte og lederne i de fire domstolene har gjort for å få dette til og benytter anledningen til å takke for et svært godt samarbeid! Jeg håper vi får til tilsvarende prosesser andre steder i 2018.

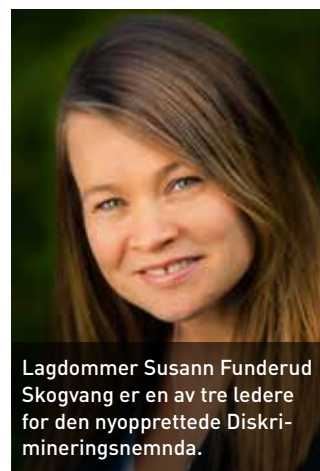
Domstolene og DA er spennende arbeidsplasser som gir hver enkelt av oss stor frihet, men også et stort ansvar. Vi må fortsette å bygge et positivt bilde av vår virksomhet og fokusere på små seire i vår egen hverdag.

Tusen takk for innsatsen i 2017 og velkommen til et enda bedre samarbeid om nye utfordringer i 2018!

NYTT OM NAVN

- Lagdommer **Bjørn Eirik Hansen**, Vang på Hedmarken er oppnevnt til leder av Tilsynsutvalget for dommere i fra 1. mai 2018.
- Tingrettsdommer **Heidi Heggdal**, Bærum er valgt til medlem, lagdommer **Carl August Heilmann**, Oslo og sorenskriver **Anne Gro Aanensen**, Grimstad som varamedlemmer til Tilsynsutvalget.
- Lagdommer **Ivar Danielsen**, Lillesand, lagdommer **Susann Funderud Skogvang**, Tromsø og tingrettsdommer **Jon Østensvig**, Oslo, er oppnevnte til ledere for Diskrimineringsnemnda. Den nye nemnda skal erstatte dagens likestillings- og diskrimineringsnemnd fra og med 1. januar 2018. Sekretariatet for nemnda skal ligge i Bergen. Den består av tre ledere med dommererfaring og seks faste medlemmer med juridisk bakgrunn.
- Fra domstolene er lagdommer **Ingvild Mestad**, Oslo og høyesterettsdommer **Kirsti Coward** oppnevnte til faste medlemmer av det samme utvalget. Til varamedlemmer er oppnevnt utreder i Gulating lagmannsrett **Ingun Fornes**, tingrettsdommer **Anne Horn**, Bergen samt lagdommer **Torstein Frantzen**, Bergen.
- Sorenskriver **Liv Synnøve Taraldsrud**, Kongsberg er oppnevnt til nestleder i Markedsrådet. Lagdommer **Henriette Nazarian**, Tromsø er medlem i det samme råd.
- Advokat **Monica Haugedal** er utnevnt til tingrettsdommer ved Kristiansand tingrett.
- Tingrettsdommer **Stig Olav Sletten** er utnevnt til tingrettsdommer ved Nordre Vestfold tingrett.
- Tingrettsdommer **Helge Johan Kaasbøll** og advokat **Ingvild Skaar** til er utnevnte tingrettsdommere ved Sør-Trøndelag tingrett.
- Advokat **Sile Stenvik** er utnevnt til lagdommer ved Agder lagmannsrett.
- Lagdommer **Tonje Vang** er utnevnt til lagmann uten avdelingslederansvar ved Borgarting lagmannsrett. Statsadvokat **Jan Eivind Norheim**, konstituert lagdommer **Michael Reiertsen**, advokat **Karl Otto Thorheim** og tingrettsdommer **Jørgen Monn** er utnevnt til lagdommere ved Borgarting lagmannsrett.
- Pensjonert lagdommer **Inger Marie Dons Jensen** er konstituert som ekstraordinær lagdommer ved Eidsivating lagmannsrett.
- Kommuneadvokat **Bård Nordby** er utnevnt til tingrettsdommer ved Asker og Bærum tingrett.
- Advokat **Irene Utgaard Aasen**, advokat **Bård Skeie Hagen**, lovrådgiver **Ingeborg Birgitte Holtskog Olebakken**, advokat **Audgunn Syse** og tingrettsdommer **Steinar Backe** er utnevnte til tingrettsdommere ved Oslo tingrett.
- Grunnerverver **Oddvar Kristensen** er utnevnt til jordskiftedommer ved Aust-Agder jordskifterett og Marnar jordskifterett.
- Konstituert tingrettsdommer **Henrik Kristian Flod** er utnevnt til tingrettsdommer ved Alstahaug tingrett, Brønnøy tingrett og Rana tingrett.
- Sorenskriver **Dag Bjørvik** er utnevnt som sorenskriver ved Sandefjord tingrett.
- Pensjonert lagdommer **Rune Jensen** er konstituert som ekstraordinær lagdommer ved Agder lagmannsrett.
- Pensjonert sorenskriver **Stig Halvor Viken** er konstituert som ekstraordinær lagdommer ved Agder lagmannsrett.

Lagdommer Susann Funderud Skogvang er en av tre ledere for den nyopprettede Diskrimineringsnemnda.

SORENSKRIVEREN

There is a higher court than courts
of justice and that is the court of
conscience. It supersedes
all other courts

Mahatma Gandhi